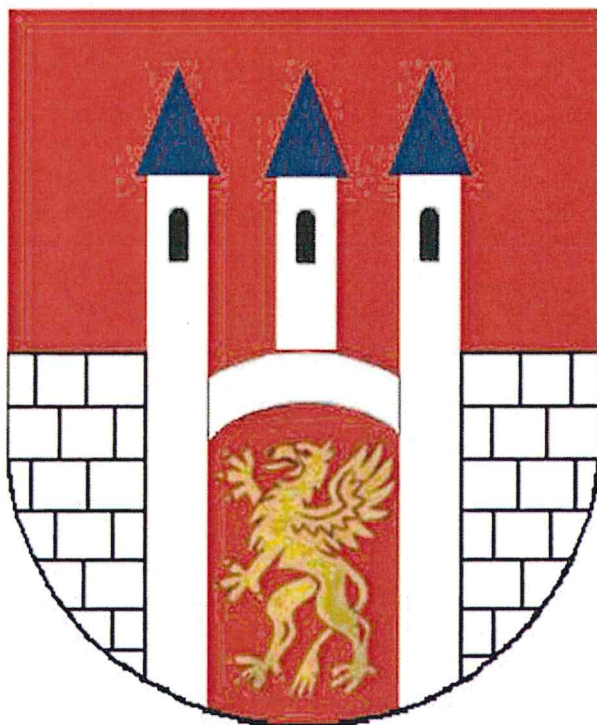


Załącznik do
Uchwały Nr XXVII/269/2017
Rady Miejskiej w Lubieniu Kujawskim
z dnia 29 grudnia 2017 r.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023



Lubień Kujawski, grudzień 2017 r.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Dokument powstał w wyniku prac przeprowadzonych w ramach projektu realizowanego w okresie 1 sierpnia 2016 r. do 31 grudnia 2017 r., pt.:
Opracowanie Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023, dofinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020

*Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023***Spis treści**

Wprowadzenie	5
1. Opis powiązań Programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	8
2. Uproszczona diagnoza gminy	17
3. Obszar zdegradowany gminy	23
4. Obszar rewitalizacji gminy	35
5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji gminy	39
6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji	53
7. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk	56
8. Lista planowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	63
9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem	72
10. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji	78
10.1. Udział różnych grup interesariuszy na etapie opracowywania Programu	78
10.2. Przewidywane sposoby włączenia interesariuszy w proces zarządzania Programem na obszarze rewitalizacji	80
11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów /przedsięwzięć rewitalizacyjnych	82
12. System zarządzania realizacją Programu	87
12.1. Podmioty uczestniczące w realizacji Programu i sposób koordynacji działań .	87
12.2. Harmonogram działań oraz system informacji i promocji Programu powiązany z mechanizmami włączenia mieszkańców i partnerów w proces rewitalizacji	90
13. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu	91
13.1. System monitoringu i oceny skuteczności działań	91

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

13.2. System wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu	92
ZAŁĄCZNIK. Przebieg i efekty działań w zakresie uspołecznienia procesu przygotowania Programu	94

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Wprowadzenie

Art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.¹ definiuje rewitalizację jako proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji. Ustawa ta wprowadza możliwość realizacji przedsięwzięć służących wyprowadzeniu obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego prowadzonych na podstawie gminnego programu rewitalizacji uchwalanego zgodnie z procedurami przewidywanymi w ustawie lub programu zawierającego działania przyjmowanego uchwałą rady gminy, bez uchwalania gminnego programu rewitalizacji.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023 (dalej: Program lub PR) został przyjęty w dniu 29 grudnia 2017 r. przez Radę Miejską w Lubieniu Kujawskim w drugiej z wymienionych procedur, tj. na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy o samorządzie gminnym². Dokument ten stanowić będzie do 2023 r. narzędzie planowania, koordynowania i integrowania przez Gminę różnorodnych działań na rzecz rewitalizacji wyznaczonego obszaru rewitalizacji gminy.

Program uwzględnia wymogi określone załączniku nr 10 do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (dalej: SZOOP RPO WK-P 2014-2020) zatytułowanym *Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020* (dalej: Zasady regionalne). Jest to widoczne w układzie dokumentu, który zawiera wszystkie wymagane elementy składowe, a mianowicie:

- 1) opis powiązań PR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi,
- 2) uproszczoną diagnozę gminy z wnioskami,
- 3) obszar zdegradowany gminy,
- 4) obszar rewitalizacji gminy,
- 5) szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji,
- 6) wizję stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji,
- 7) cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk,
- 8) listę planowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych,

¹ Tekst jednolity z dnia 11 maja 2017 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 1023).

² Por. art. 52 ustawy o rewitalizacji.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

- 9) mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami /przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym PR,
- 10) mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji,
- 11) szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- 12) system zarządzania realizacją programu rewitalizacji,
- 13) system monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu PR.

Przy opracowaniu uwzględniono także inne niezbędne akty, jak: *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, zatwierdzone przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju 2 sierpnia 2016 r.* (dalej: Wytyczne ministerialne), a także: *Poradnik Jak poprawnie napisać program rewitalizacji umożliwiający uzyskanie dofinansowania interwencji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020?*

Prace nad Programem przebiegały w ramach projektu, który uzyskał dofinansowanie w konkursie ogłoszonym przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Ministra Rozwoju na przygotowanie programów rewitalizacji jako dokumentów podstawowych dla prowadzenia procesów zmierzających do rewitalizacji obszarów zdegradowanych i służących rozwiązywaniu problemów rewitalizacyjnych na obszarach wymagających szczególnej interwencji, z uwzględnieniem specyfiki i uwarunkowań poszczególnych gmin.³

W celu zapewnienia prawidłowego, terminowego oraz efektywnego przygotowania, a następnie wdrożenia Programu w dniu 22 listopada 2016 r.⁴ został powołany przez Burmistrza Lubienia Kujawskiego interdyscyplinarny zespół ds. wsparcia procesu opracowania programu rewitalizacji, funkcjonujący pod nazwą Zespołu Rewitalizacji. Gmina powołała również Zespół Ekspertów w składzie - dr Aranka Ignasiak-Szulc oraz dr Mariusz Czupich, którym powierzono zadania merytoryczne związane z wypracowaniem poszczególnych elementów Programu oraz wsparcie procesu jego uspołecznienia.

³ [<http://www.mojregion.eu/index.php/rpo/wiadomosc/oglaszamy-konkurs-konkursie-dotacji-na-przygotowanie-lub-aktualizacje-programow-rewitalizacji>].

⁴ Zarządzenie Nr 125/2016 Burmistrza Lubienia Kujawskiego z 22 listopada 2016 roku w sprawie powołania Zespołu Rewitalizacji na terenie Miasta i Gminy Lubień Kujawski [http://www.bip.101.lo.pl/?cid=215&bip_id=2866].

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Przywołane powyżej dokumenty będące podstawą do opracowania niniejszego Programu, wymagają by przygotowanie, prowadzenie i ocena rewitalizacji przebiegały w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy. Stąd też w dotychczasowych pracach zapewniono tzw. partycypację społeczną, tj. włączono lokalnych interesariuszy w proces opracowania Programu, co nastąpiło np. poprzez zorganizowanie warsztatu z udziałem tzw. lokalnych liderów rewitalizacji, badania ankietowego adresowane do mieszkańców gminy, dwóch spotkań otwartych z mieszkańcami oraz zapewnienie konsultacji wypracowanych części Programu. Szeroka akcja informacyjna i edukacyjna z zakresu rewitalizacji obejmowała także dyżury eksperckie i bezpośrednie konsultacje z ekspertami.

Diagnozy i analizy zawarte w Programie zostały oparte na najbardziej aktualnych na moment opracowywania danej części danych statystycznych, pozyskanych z Banku Danych Lokalnych oraz od instytucji publicznych (jak np. Powiatowy Urząd Pracy, ewidencje gminne).

*Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023***1. Opis powiązań Programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi**

Wymóg zapewnienia kompleksowości i zintegrowania terytorialnego Programu oznacza, że musi on pozostawać w spójności z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi nakierowanymi na rozwiązywanie problemów skoncentrowanych lokalnie. Powiązanie niniejszego Programu dotyczy więc dokumentów obowiązujących głównie na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym (w mniejszym stopniu regionalnych czy ponadregionalnych⁵).

Biorąc pod uwagę hierarchię lokalnych (gminnych/miejskich) dokumentów zarządzania strategicznego, w pierwszej kolejności należy określić powiązanie Programu z lokalnym programem/strategią rozwoju. **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2016-2022** (dalej: Strategia) została przyjęta w marcu 2016 r.⁶ i obejmuje okres , który w znacznej mierze pokrywa się z okresem programowania niniejszego dokumentu. We Wprowadzeniu (s. 3) do analizowanej Strategii stwierdzono, że dokument ten jest „podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu lokalnego, określającym obszary, cele i grupy działań interwencji polityki rozwoju, prowadzonej na terenie gminy” i mają mu być podporządkowane inne strategie i programy branżowe, co odnosi się również do niniejszego Programu. Podstawową różnicą obu dokumentów jest fakt, iż Strategia jest „narzędziem wspierania pozytywnych zmian w całej przestrzeni gminnej”, a w przypadku PR obowiązuje zasada koncentracji interwencji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. W Strategii wyodrębnione zostały trzy obszary strategicznego rozwoju Gminy. Zauważono potrzebę realizacji zarówno działań infrastrukturalnych (obszar INFRASTRUKTURA – nakierowany na „doskonalenie jakości i komfortu mieszkańców”), jak i interwencji w tak istotnej dla osiągnięcia celów również niniejszego Programu sferach społecznej (obszar SPOŁECZEŃSTWO – nakierowany na „wzmacnianie kapitału społecznego”) oraz gospodarczej (obszar GOSPODARKA – nakierowany na „wzrost gospodarczy gminy”). Dla każdego z obszarów przyporządkowano cele strategiczne, które realizowane będą następnie poprzez zaproponowane grupy działań. Wśród celów strategicznych oraz - w ich ramach – operacyjnych, odnaleźć można te zbieżne z założeniami niniejszego Programu. W zakresie sfery (obszaru) infrastruktury opisano m. in. potrzeby w zakresie dostępu do odpowiedniej jakości usług publicznych (akcentując usługi dot. zdrowia, co jest zbieżne w znacznej mierze z potrzebami związanymi z opieką nad ludnością starszą zidentyfikowanymi w niniejszym Programie).

⁵ Określenie powiązań z dokumentami szczebla regionalnego (oprócz podstawowych), krajowego, czy wspólnotowego jako posiadające charakter uzupełniający pominięto (zgodnie z instrukcjami ww. Podręcznika).

⁶ UCHWAŁA NR XIII/113.2016 RADY MIEJSKIEJ W LUBIENIU KUJAWSKIM z dnia 24 marca 2016 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2016-2022 [<http://www.lubienkujawski.pl/download/uchwala%20strategia.pdf>].

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

W szczególności w ramach obszaru podkreślić należy istotne dla problematyki PR działania operacyjne wyróżnione w zakresie:

- celu strategicznego 1 - Poprawa warunków zamieszkania:

- (2) Zwiększenie dostępności oraz podnoszenie jakości oferowanych usług publicznych.
- (4) Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom gminy.

- cel strategicznego 3 - Zachowanie/przywrócenie ładu przestrzennego:

- (1) Działania w zakresie opieki i ochrony nad lokalnym i regionalnym dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym.
- (2) Rewitalizacja centrum Lubienia Kujawskiego, w tym odnowa obiektów zabytkowych.
- (3) Rewitalizacja miejscowości dotkniętych problemami przestrzennymi, między innymi: Kaliska, Kamienna, Kanibród, Siemiany, Bilno, w tym odnowa obiektów zabytkowych.
- (5) Budowa lub modernizacja budynków użyteczności publicznej, w tym przystosowanie ich do obsługi osób starszych i niepełnosprawnych.
- (7) Realizacja przestrzeni publicznych funkcjonalnych i przyjaznych dla mieszkańców.

Natomiast w ramach celów odnoszących się do obszaru SPOŁECZEŃSTWO za szczególnie ważne działania uznano te, mające na celu zbudowanie społeczeństwa otwartego, gotowego do włączania się w oddolne inicjatywy. Pokreślono potrzebę integracji społecznej, którą należy budować między innymi na rozwijaniu poczucia tożsamości lokalnej, wspieraniu lokalnych twórców, zachęcaniu do zrzeszania się i udziału w różnego rodzaju organizacjach. Duże znaczenie ma mieć również wykorzystanie wiedzy, pomysłów osób pracujących w strefie inwestycyjnej (inwestorów) poprzez współdziałanie na rzecz realizacji potrzeb własnych oraz wspólnotowych. Do tego typu działań niezbędna jest w gminie modernizacja, doinwestowanie miejsc spotkań, zajęć edukacyjnych, integracyjnych – szkół, świetlic wiejskich, ośrodka kultury itp. Dla prawidłowego wsparcia osób potrzebujących pomocy ważny jest poziom usług świadczonych przez podmioty polityki społecznej, toteż podnoszenie kompetencji pracowników socjalnych jest istotnym elementem warunkującym powodzenie realizacji celu. W kontekście opracowywanego Programu podkreślić należy zbieżność zaplanowanych działań w zakresie:

- celu strategicznego 1 - Wzrost aktywności społecznej mieszkańców:

- (1) Włączanie przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie strefy inwestycyjnej w życie społeczne Gminy.
- (2) Działania na rzecz integracji społeczności lokalnej.
- (4) Kreowanie warunków na rzecz inspirowania postaw społecznych.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

- celu strategicznego 2 - Wzrost poziomu wykształcenia oraz świadomości przynależności kulturowej:

- (1) Wspieranie kształcenia ustawicznego oraz zdobywania nowych kwalifikacji przez mieszkańców gminy.
- (4) Poprawa jakości i dostępności usług w zakresie wczesnej edukacji, świadczonych przez placówki wychowania przedszkolnego oraz w formach pozaprzedszkolnych.
- (5) Poprawa dostępu do usług opieki nad dzieckiem do lat 3.
- (9) Rozszerzenie oferty zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży.
- (10) Wykreowanie oferty kulturalnej dla osób starszych.
- (12) Działania kulturalne na rzecz osób wykluczonych społecznie.

- celu strategicznego 3 - Zmniejszenie liczby zachowań i postaw patologicznych:

- (2) Rozwój edukacji społecznej w zakresie identyfikacji i reagowania na problemy społeczne oraz sposobów ich rozwiązywania.
- (3) Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- (4) Rewitalizacja miejscowości dotkniętych problemami społecznymi, między innymi: Lubień Kujawski, Kaliska, Kamienna, Kanibród, Siemiany, Bilno.
- (5) Zapewnienie racjonalnej pomocy materialnej, psychologicznej osobom najbardziej zagrożonym skutkującej zaprzestaniem potrzeby korzystania z tejże pomocy - wyjście z „obszaru biedy”.
- (6) Stworzenie systemu współpracy i koordynacji działań podmiotów polityki społecznej w Gminie
- (7) Podnoszenie poziomu pracy podmiotów polityki społecznej.
- (8) Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia.

Oba analizowane powiązane ze sobą dokumenty odnoszą się również pośrednio (ze względu na walkę z problemem bezrobocia) do obszaru związanego z gospodarką, chociaż Strategia obejmuje znacznie szersze spektrum działań z zakresu m. in. tworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorczości czy rozwoju nowych terenów inwestycyjnych. Niewątpliwie jednak zaplanowane w ramach niniejszego Programu działania z tego zakresu zapewnią osiągnięcie również celów z zakresu stworzenia warunków dla rozwoju gospodarczego, np. poprzez podnoszenie kompetencji i umiejętności mieszkańców obszaru rewitalizacji. Kwestia rewitalizacji jest bezpośrednio podniesiona w Strategii, w której na s. 9 stwierdzono: „w gminie znajdują się miejsca szczególnie wymagające przekształceń/rewitalizacji - działań naprawczych w ramach zdegradowanych przestrzeni. Są to w głównej mierze miejscowości, gdzie wcześniej były zlokalizowane Państwowe Gospodarstwa Rolne (PGR), Spółdzielnie Kółek Rolniczych (SKR), itp. Trudna sytuacja tych miejscowości jest efektem

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

upadku ww. instytucji i zubożenia ludności tam pracującej, która nie mogąc odnaleźć się w nowej rzeczywistości popadała w coraz większe kłopoty materialne i psychospołeczne, a niewłaściwe wręcz patologiczne zachowania są dziedziczone przez kolejne pokolenia mieszkańców. Konsekwencją tego zjawiska stała się degradacja materialna przestrzeni i znajdujących się w niej zabudowań. W największym stopniu wyżej opisana sytuacja dotyczy miejscowości: Kaliska, Kamienna, Kanibród, Siemiany.” Biorąc pod uwagę powyżej przywołane cele zapisane w Strategii, wykazać można, że projekty, których realizacja nastąpi w ramach niniejszego Programu (np. projekty tworzące bazę dla działań z zakresu aktywizacji i integracji społecznej, opieki i kultywowania lokalnych tradycji) wpisują się w zakres zaprojektowanych w Strategii działań rozwojowych. Reasumując, niniejszy Program poprzez koncentrację działań na obszarach zdegradowanych, których dotyczy znaczna część problemów społecznych i infrastrukturalnych (pośrednio również gospodarczych), będzie narzędziem realizacji znacznej części celów strategicznych i operacyjnych gminy wyszczególnionych w jej najważniejszym dokumencie strategicznym. Analizowana Strategia wskazuje wręcz przykładowe działania i wskaźniki jej realizacji (choć bez podania ich docelowej wartości), a wobec zgodności obu dokumentach we wszystkich ww. sferach realizacji należy uznać, że osiągnięcie wskaźników określonych w niniejszym Programie w całości mieści się w realizacji opisanej powyżej Strategii.

Biorąc pod uwagę, iż na liście projektów rewitalizacyjnych, znalazł się m. in. projekt zakładający poprawę infrastruktury obiektu, który ma charakter zabytkowy, wykazać można także zbieżność niniejszego Programu z **Gminnym Programem Opieki nad Zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015 – 2018**⁷. M. in. w ramach przewidzianego w nim celu 2: Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania przewidziano zadania z zakresu zapobiegania degradacji obiektów zabytkowych.

Ze względu na możliwości udostępnione w obowiązującej perspektywie finansowej UE dla Lokalnych Grup Działania (dalej: LGD) – tj. dysponowanie przez te stowarzyszenia nie tylko środkami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (dalej: PROW na lata 2014-2020, ale również RPO WK-P na lata 2014-2020, realizacja niniejszego Programu będzie wymagała zachowania zgodności z adekwatną Lokalną Strategią Rozwoju i realizacji wskaźników rozwojowych określonych w tym dokumencie. Gmina Lubień Kujawski jest jedną z 13 gmin LGD Dorzecza Zgłowiączki⁸, stąd też analizowaną LSR będzie **Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki**, przyjęta przez Walne Zgromadzenie Członków w dniu 21

⁷ UCHWAŁA NR VI/45/2015 RADY MIEJSKIEJ W LUBIENIU KUJAWSKIM z dnia 17 czerwca 2015 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015 – 2018” [<http://edzienniki.bydgoszcz.uw.gov.pl/Compatible/Details?Oid=37516>].

⁸ [<http://www.kujawiaki.pl/charakterystyka-obszaru.html>].

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

października 2016 r.⁹ Wśród celów szczegółowych analizowanego dokumentu wyróżnić można cele, które pozostają w spójności z działaniami rewitalizacyjnymi zaplanowanymi w niniejszym Programie, a najważniejszym źródłem finansowania działań podejmowanych dla ich realizacji będą powyżej wspomniane środki RPO WK-P na lata 2014-2020 w ramach osi priorytetowej 7 - Rozwój lokalny kierowany przez społeczność, działanie 7.1. - Rozwój lokalny kierowany przez społeczność. Ponadto, w ramach osi priorytetowej 11 - Rozwój lokalny kierowany przez społeczność, działanie 11.1. Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR przewidziano realizację istotnych z punktu widzenia procesu rewitalizacji typów projektów, np. działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak chociażby aktywizacja społeczno-zawodowa (w tym szkolenia i podnoszące kompetencje i/lub dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne; wsparcie działalności podmiotów ekonomii społecznej itp.). Oba wskazane działania stanowiąc będą podstawowe źródło finansowania projektów rewitalizacyjnych przewidzianych do realizacji w ramach niniejszego Programu. Istotną zasadą niniejszego Programu jest zapewnienie komplementarności finansowej. Niniejszy Program służy osiągnięciu przede wszystkim następujących celów szczegółowych:

- 1.2 Wzmocnienie szans na rynku pracy grup defaworyzowanych i zagrożonych wykluczeniem;
- 2.1 Poprawa stanu i rozwój infrastruktury umożliwiający realizowanie aktywności społecznej mieszkańcom obszaru LSR;
- 2.2 Tworzenie i rozwój oferty aktywizacyjnej i integracyjnej mieszkańców obszaru LSR.

Analizując powiązanie niniejszego Programu z LSR stwierdzić należy, że przyczyni się on do osiągnięcia ww. celów (ogólnych i szczegółowych), a co za tym idzie w ramach projektów rewitalizacyjnych osiągniętych zostanie szereg wskaźników LSR (zob. tab. 1).

Tabela 1. Wskaźniki LSR osiąmane w ramach projektów rewitalizacyjnych

WYBRANE CELE SZCZEGÓŁOWE LSR	WSKAŹNIKI PRODUKTU	WSKAŹNIKI REZULTATU
	REALIZOWANE W RAMACH PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH	
Cel ogólny 1. Wspieranie przedsiębiorczości oraz podniesienia kompetencji i aktywności zawodowej społeczności objętej LSR		
1.2 Wzmocnienie szans na rynku pracy grup defaworyzowanych oraz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie;	- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu; - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem

⁹ Por. Załącznik nr 1 do Uchwały nr 1/X/2016 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki z dnia 21.10.2016 r. [http://www.kujawiaki.pl/images/strategia_2014_2020/lsr_dorzecza_zglowiaczki_-_21.10.2015.pdf].

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

		społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek).
Cel ogólny 2. Wzrost udziału społeczności lokalnej w życiu społecznym i kulturalnym na obszarze LGD		
2.1 Poprawa stanu i rozwój infrastruktury umożliwiający realizowanie aktywności społecznej mieszkańcom obszaru LSR;	- Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach; - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie;	- Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów; - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna.
2.2 Tworzenie i rozwój oferty aktywizacyjnej i integracyjnej mieszkańców obszaru LSR	- Liczba inicjatyw społecznych, kulturalnych i edukacyjnych podmiotów z terenu LGD.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki (s. 57-63).

Kolejny dokument, którego wdrożenie jest ściśle związane z niniejszym Programem powstał (ze względu na zasady prowadzenia polityki terytorialnej w województwie kujawsko-pomorskim) na szczeblu ponadlokalnym, a mianowicie dotyczy tzw. Obszarów Rozwoju Społeczno-Gospodarczego (dalej: ORSG) stanowiących trzeci poziom polityki terytorialnej regionu (wdrażany w ramach obszarów funkcjonalno-przestrzennych zbliżonych do powiatów, wyznaczonych zgodnie z zasadą zintegrowanego zarządzania rozwojem). Gmina Lubień Kujawski funkcjonuje w tym kontekście w ramach ORSG Gmin Powiatu Włocławskiego, obejmującego sześć, spośród trzynastu gmin powiatu ziemskiego włocławskiego, położonych w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Biorąc powyższe pod uwagę, przeanalizowania pod kątem powiązań wymaga więc dokument strategiczny tego poziomu programowania - **STRATEGIA ROZWOJU Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego gmin powiatu włocławskiego**¹⁰ (dalej: Strategia ORSG). Jak już wspomniano, analizowany dokument jest wyrazem nowego podejścia w polityce spójności na lata 2014-2020 opartego o wymiar terytorialny, nie oparty jedynie na granicach administracyjnych, lecz na podejściu funkcjonalnym – odnoszącym się do potencjałów i barier rozwoju. Misją ORSG jest: „Współpraca ponad granicami administracyjnymi, która polegać będzie na pokonywaniu problemów i wykorzystywaniu potencjału dla wzrostu jakości życia mieszkańców gminy Baruchowo, Boniewo, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski, Lubraniec”. Strategia ORSG za cel główny przyjęła działania tak istotne dla realizacji niniejszego Programu (bo odnoszące się do sfery społecznej), a mianowicie: „Efektywne wykorzystanie potencjału i wzrost jakości kapitału społecznego dla przyspieszenia rozwoju gospodarczego południowej części powiatu włocławskiego”. Jego realizacji

¹⁰ Por. [http://www.kujawsko-pomorskie.pl/pliki/polityka_terytoriaalna/strategie/Strategia_ORSG_Powiatu_Wlclawskiego.pdf]. W niniejszym opracowaniu uwzględniono także korekty ww. dokumentu wynikające z aktualizacji listy projektów (poza działaniami rewitalizacyjnymi) zaakceptowane Uchwałą Nr 38/1724/17 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 września 2017 r.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

służyć będą cele rozwojowe, które na wskazywać działania z jednej strony przeciwdziałające zdiagnozowanym problemom, z drugiej strony wykorzystujące wskazany potencjał obszaru (s. 56), a mianowicie:

- Konkurencyjna gospodarka zbudowana na racjonalnym wykorzystaniu walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- Kreatywne społeczeństwo korzystające z usług na najwyższym poziomie;
- Rozwinięta infrastruktura techniczna i komunalna funkcjonująca na rzecz ochrony przyrody i krajobrazu.

Wszystkie 3 cele znalazły w pewnym stopniu swe odzwierciedlenie w celach zaplanowanych w niniejszym Programie i dotyczą one podobnych sfer (działania z zakresu aktywizacji społecznej, w mniejszym stopniu – pośrednio gospodarczej oraz tworzące bazę dla nich projekty infrastrukturalne). Deklarowana w misji współpraca pozostaje również w zbieżności z zasadami realizacji niniejszego Programu opartego na szerokim uspołecznieniu i współpracy, co oznacza duże prawdopodobieństwo osiągnięcia efektów synergii poprzez realizację komplementarnych do zaplanowanych w niniejszym Programie przedsięwzięć (np. z zakresu szkolnictwa zawodowego, co wpisuje się w działania sprzyjające aktywizacji społeczno-gospodarczej). W analizowanym dokumencie założono, że w ramach ORSG realizowane będą zadania, które odpowiadają na zidentyfikowane problemy i potrzeby, muszą one być zgodne także z założeniami Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 (zob. poniżej). Na liście projektów podstawowych niniejszego Programu miasto i gmina Lubień Kujawski umieściła 2 projekty, które znalazły się na zaktualizowanych we wrześniu 2017 r. listach projektów Strategii ORSG, a mianowicie:

- Utworzenie Żłobka w Lubieniu Kujawskim (PI 8iv – Poddziałanie 8.4.2 Rozwój usług opieki nad dziećmi w wieku do lat 3);
- Międzypokoleniowy Klub Samopomocy (PI 9i – Poddziałanie 9.2.1 Aktywne włączenie społeczne).

W związku z powyższym, wśród wskaźników, które zaplanowano do osiągnięcia w analizowanej Strategii, a które są zbieżne do tych, zaplanowanych w niniejszym dokumencie zaliczyć należy m. in.¹¹:

- z zakresu działań ukierunkowanych na zwiększenia integracji zawodowej i społecznej oraz podniesienie aktywności zawodowo-społecznej, a także powrót na rynek pracy osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym:

¹¹ W niniejszym miejscu wskazano jedynie adekwatne nazwy wskaźników oraz ich minimalne wartości dot. projektów, które zostały zaplanowane w ww. Strategii, a znalazły się na liście projektów podstawowych niniejszego Programu.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu: 8;
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu: 4;
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek): 2;
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 18;
- Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie: 2;
- Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS - słabiej rozwinięte: 30 (brak w Strategii ORSG – wartość uzupełniona przez przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Lubieniu Kujawskim);
- Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3: 15.

Ponadto, w przypadku innych projektów ORSG realizowanych przez Powiat Włocławski oraz przez Miasto i Gminę Lubień Kujawski (np. Rozszerzenie oferty i zwiększenie liczby miejsc ośrodka wychowania przedszkolnego oraz przebudowa edukacyjnego placu zabaw przy ZPO w Lubieniu Kujawskim na potrzeby świadczenia usług edukacyjnych - realizacja w ramach PI 10i) uznać należy komplementarność do działań rewitalizacyjnych podejmowanych w gminie.

Przedstawiony powyżej opis powiązań Programu z dokumentami lokalnymi i ponadlokalnymi może zostać uzupełniony wskazaniem zbieżności w stosunku do strategii i planów funkcjonujących na wyższym szczeblu, jednak ze względu na fakt, że niniejszy Program ma charakter lokalny, jak już wspomniano powyżej, szczebel krajowy całkowicie pominięto, a analiza dotycząca poziomu regionalnego została ograniczona na ogólnych wniosków i jedynie kilku, podstawowych wybranych dokumentów strategicznych i planistycznych (zob. tab. 2).

Tabela 2. Ogólny opis powiązań Programu z wybranymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi szczebla regionalnego

NAZWA DOKUMENTU	OPIS POWIĄZAŃ
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	<p>Wśród priorytetów Strategii należy zwrócić uwagę na Modernizację przestrzeni wsi i miast; a wśród celów strategicznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi (ze względu na zaplanowane w PR działania z zakresu aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem, w tym uzależnionych od pomocy społecznej, bezrobotnych i seniorów); - Dostępność i spójność (działania infrastrukturalne); - Gospodarka i miejsca pracy (pośredni związek poprzez walkę z bezrobociem).

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Niniejszy Program jest zbieżny z jednym z głównych celów RPO WK-P 2014-2020 tj. poprawa jakości życia mieszkańców regionu. RPO WK-P 2014-2020 daje możliwość współfinansowania projektów zaplanowanych do realizacji w ramach niniejszego Programu jako tzw. przedsięwzięć rewitalizacyjnych ukierunkowanych na zmniejszenie lub likwidację negatywnych zjawisk społecznych, występujących na obszarze rewitalizacji ze środków EFS oraz uzupełniająco w ramach realizacji formuły tzw. projektów zintegrowanych – z EFRR (por. projekty w ramach 6.2 Rewitalizacja obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych oraz 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność).</p>
<p>Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 -2020</p>	<p>SZOOP uszczegóławia zapisy RPO WK-P na lata 2014-2020, a przede wszystkim zawiera informacje o poszczególnych osiach priorytetowych, działaniach i poddziałaniach, w tym określa elementy, które posłużyły określeniu szacunkowych ram finansowych dla projektów zaprogramowanych w PR (np. w przypadku projektów współfinansowanych z RPO WK-P 2014-2020 w treści uwzględniono docelowe wskaźniki produktu i rezultatu). Jak już wspomniano we Wprowadzeniu, załącznik nr 10 określił zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, co wpłynęło na układ niniejszego dokumentu (minimalne treści, jakie się w nim znalazły).</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ww. dokumentów.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

2. Uproszczona diagnoza gminy

Analizowana¹² gmina ma charakter miejsko-wiejski, oprócz miasta Lubień Kujawski funkcjonują w niej 27 sołectwa, a w ich ramach 57 miejscowości (wsi). Jest położona w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, tworząc wraz z dwunastoma innymi gminami powiat włocławski. Jej powierzchnia (15 091 ha) i liczba mieszkańców (7 392 os.) pozwala zaliczyć ją do gmin średniej wielkości; stanowiące siedzibę jej władz miasto Lubień Kujawski (1377 mieszkańców) jest najmniejszym miastem regionu. Ze względu na ościenne położenie w regionie (graniczy m. in. z gminą Gostynin położoną w województwie mazowieckim oraz gminami województwa łódzkiego: Dąbrowice, Łanięta, Nowe, Ostrowy), gminę charakteryzuje peryferyjność, jednak dzięki lokalizacji węzła autostrady A1 (Gdańsk–Gorzyce), problem dostępności gminy do głównych ośrodków miejskich w regionie nie jest uważany za szczególnie istotny. Przez gminę przebiega droga krajowa nr 91 (Gdańsk–Cieszyn) o zasięgu międzynarodowym, łącząca północ i południe Polski.

Sfera społeczna

Na koniec 2016 r. gminę faktycznie zamieszkiwały 7 392 osoby, z czego 3 699 stanowiły kobiety, a 3 693 mężczyźni; liczba ludności w ciągu ostatnich lat (2012-2016) zmalała o 212 osoby (tj. o 2,79% w stosunku do roku 2012, podczas gdy w powiecie włocławskim było to 0,7%, a w regionie 0,6%). Malejąca liczba ludności jest efektem niekorzystnych procesów demograficzno-społecznych objawiających się między innymi ujemnym przyrostem naturalnym, ujemnym saldem migracji (odpływ dotyczy szczególnie ludzi młodych), a w konsekwencji także wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Przyrost naturalny w gminie kształtuje się obecnie na poziomie -3,65‰ (w ostatnich latach również osiągał wartości ujemne). Na przestrzeni lat 2012-2016 również saldo migracji osiągało wartości ujemne (średniorocznie -16,8 osób, co może oznaczać, iż gmina nie jest postrzegana jako atrakcyjne miejsce do osiedlania się).

Wśród mieszkańców gminy aż 19,9% to osoby w wieku poprodukcyjnym, a ich udział w ogólnej liczbie mieszkańców jest większy niż osób w wieku przedprodukcyjnym (17,6%). Podobnie jak w regionie i kraju, w gminie obserwuje się starzenie społeczeństwa¹³.

Gmina boryka się także z innymi problemami społecznymi, takimi jak np. bezrobocie. Osoby bezrobotne zarejestrowane w gminie stanowiły na koniec 2016 r. 14,5% ogółu mieszkańców w wieku produkcyjnym, co stanowi wartość znacząco wyższą od średniej w regionie (8,2%), ale zbliżoną do sytuacji w powiecie włocławskim (14,1%). Udział ten notowany wśród kobiet był wyższy niż w przypadku mężczyzn (odpowiednio 16,9% i 12,5%). Pozytywnym jest fakt, iż liczba bezrobotnych w gminie maleje (w 2012 r. analizowany udział wyniósł 17,6%), niemniej spadek ten jest wolniejszy niż

¹² Jeśli nie wskazano inaczej, źródłem danych wykorzystanych w niniejszej części jest Główny Urząd Statystyczny (BDL, wg stanu na 31.12.2016 r.). Zauważyć należy, że przedstawione dane GUS dot. liczby mieszkańców różnią się nieznacznie od danych pozyskanych z ewidencji ludności prowadzonej przez gminę (które wykorzystane zostały w analizie wskaźnikowej – zob. np. tab. 4, 5). Różnice te wynikają z kwestii metodycznych i pozostają bez wpływu np. na spełnienie kryteriów koncentracji ludności w obszarze rewitalizacji.

¹³ Z danych GUS wynika, że w 2012 r. te wartości kształtowały się na poziomie odpowiednio 18% oraz 19,3%. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym z roku na rok rośnie (podobnie jak wskaźnik obciążenia demograficznego wskazujący stosunek liczby tych osób na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym) - w 2012 r. było to 1 360 os. (28,6), 2013 – 1 407 os. (29,8), 2014 – 1 432 os. (30,4), 2015 – 1 437 os. (30,7), a na koniec 2016 było to już 1 473 os. (31,9).

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

średnio w województwie, czy powiecie. Na tle województwa gmina odznacza się także niekorzystną sytuacją materialną ludności. Blisko 13% mieszkańców gminy otrzymuje pomoc społeczną (w 2016 r. ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 399 rodzin). Również odsetek dzieci (ponad 40%) w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny jest znacznie wyższy niż w województwie i gminach podobnych. Jedną z form pomocy rodzinom w złej sytuacji materialnej jest dożywianie uczniów, co roku najwięcej dzieci korzysta z tej formy pomocy z miejscowości: Lubień Kujawski, Bilno, Morzyce oraz Kłóbka i Kobyla Łąka.

Opiekę społeczną i opiekę w gminie świadczy Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubieniu Kujawskim oraz Dom Pomocy Społecznej w Rzeżewie będący jednostką organizacyjną Starostwa Powiatowego we Włocławku. Ten ostatni świadczy usługi bytowe i opiekuńcze dla 30 osób w sędziwym wieku i funkcjonuje od 1992 r. w dworku (po kapitalnym remoncie), na terenie 3,6 ha zabytkowego parku.¹⁴ W Lubieniu Kujawskim funkcjonują ponadto dwie placówki opiekuńczo - wychowawcze, Dom Dziecka oraz Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna.

Dzięki infrastrukturze miasta Lubień Kujawski mieszkańcy gminy mają dobry dostęp do usług podstawowego rzędu (potrzeby mieszkańców w zakresie handlu czy ochrony zdrowia zaspokojone są na poziomie oscylującym wokół średniej dla województwa¹⁵ (ośrodek zdrowia funkcjonuje również w Kłóbce). W zakresie edukacji wskazać należy, że Zespół Placówek Oświatowych w Lubieniu Kujawskim (obejmujący również dwuoddziałowe przedszkole dla dzieci od 2,5 do 5 lat), Zespół Szkół w Kłóbce oraz szkoły podstawowe w Kanibrodzie i Kaliskach.¹⁶ W zakresie opieki przedszkolnej, w gminie przy placówkach edukacyjnych funkcjonują również oddziały dla 6-latków.¹⁷ W Strategii rozwoju (s. 11) podkreślono, że na terenie gminy nie funkcjonuje żłobek, co znacznie utrudnia wczesny powrót matek na rynek pracy.

Możliwość uczestnictwa w zajęciach kulturalno-sportowych wynika m.in. z funkcjonowania w gminie dwóch klubów sportowych - Klubu Sportowego "Lubienianka" w Lubieniu Kujawskim (prowadzącego m. in. klub piłkarski w 5 lidze okręgowej¹⁸) oraz Uczniowskiego Klubu Sportowego "Start" przy Szkole Podstawowej w Kłóbce (stowarzyszenie prowadzi działalność w zakresie rozwijania kultury fizycznej - hokej, koszykówka, siatkowa, piłka ręczna, lekka atletyka) oraz Centrum

¹⁴ [http://wloclawski.pl/cms/18524/dom_pomocy_spolecznej_w_rzezewie].

¹⁵ Jak wykazano w Strategii rozwoju, szczególnie dobra sytuacja ma miejsce w zapewnieniu mieszkańcom opieki zdrowotnej na poziomie podstawowym - w gminie statystycznie 1 przychodnia obsługuje 2 502 pacjentów i jest to sytuacja korzystniejsza od średniej dla województwa i powiatu wynoszących odpowiednio: 2 696 i 3 472 os.

¹⁶ W Strategii rozwoju podkreślono niski poziom wyposażenia szkół (projekty na rzecz poprawy w tym zakresie przewidziano m. in. w ramach Strategii ORSG). W budżecie na 2018 r. zaplanowano środki na wkład własny projektów dot. termomodernizacji szkół w Kłóbce, Kanibrodzie i Kaliskach oraz na rozpoczęcie budowy sali widowiskowo - sportowej przy ZPO w Lubieniu Kujawskim (placówka obecnie jest wyposażona wyłącznie w boiska sportowe).

¹⁷ Wg danych GUS opieką przedszkolną w 2016 r. objęto 170 dzieci, co stanowiło wartość niższą niż w ubiegłych trzech latach.

¹⁸ Ponadto, szkołę piłkarską dla najmłodszych prowadzi Stowarzyszenie Młody Lubień, a Stowarzyszenie KLUB KARATE TRADYCYJNEGO ZANSHIN – prowadzi treningi z zakresu karate tradycyjnego.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Kultury w Lubieniu Kujawskim. Instytucją pielęgnującą tradycje, gromadzącą i dokumentującą wiedzę o gminie i regionie jest także Biblioteka Publiczna w Lubieniu Kujawskim. W ramach działalności ww. instytucji organizowanych jest 8 cyklicznych imprez sportowych i 2 kulturalne.¹⁹ Istotną instytucją kultury w gminie (o znaczeniu co najmniej regionalnym) jest również Kujawsko-Dobrzyński Park Etnograficzny w Kłóbce (potocznie zwany skansenem), będący Oddziałem Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku²⁰. W Kłóbce zlokalizowany jest m in. także zabytkowy Dwór Orpiszewskich.

Wypoczynek mieszkańców oparty jest o jeziora - kąpielisko gminne znajduje się w m. Stępka.

Na terenie gminy widoczna jest pewna aktywność lokalnych organizacji pozarządowych, np. Towarzystwa Miłośników Kłóbki Imienia Marii Wodzińskiej Orpiszewskiej, Stowarzyszenia Artystyczne „Amaltea”²¹, Lubieńskiego Stowarzyszenia Trzeźwości „Barka”²², Stowarzyszenia „Z Drugiej Strony” z siedzibą w m. Kaczawka²³. Ponadto, zauważyć należy działalność Ochotniczej Straży Pożarnej²⁴ (dalej: OSP), Rady Kobiet przy Ośrodku Kultury w Lubieniu Kujawskim oferujących mieszkańcom różnorodny zakres zajęć aktywizacyjnych i integracyjnych. Mimo to, aktywność społeczna mieszkańców jest niewystarczająca; istnieje także potrzeba intensyfikacji działań, w tym rozszerzenia i unowocześnienia oferty, szczególnie dla młodzieży, zapewnienia także większej opieki i aktywizacji dla ludności starszej. Poza Lubieniem Kujawskim jako ośrodki życia społecznego funkcjonują głównie nieliczne świetlice wiejskie (Kamienna, Rzezewo i Modlibórz) i budynki należące do OSP, chociaż znaczna część tych obiektów nie oferuje warunków adekwatnych do potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców i lokalne organizacje społeczne. Centrami życia kulturalnego i społecznego są także 2 parafie funkcjonujące na terenie gminy (pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Lubieniu Kujawskim i pw. św. Prokopa w Kłóbce).

¹⁹ W ramach badania ankietowego przeprowadzonego w ramach opracowywania Strategii rozwoju mieszkańcy wykazali zadowolenie z działalności ww. instytucji kultury, choć ich liczbę uznali za niewystarczającą, wskazali również potrzebę organizacji większej ilości imprez masowych promujących gminę. Jako problem wskazali niezadawalającą ofertę spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży. W ramach badania ankietowego przeprowadzonego w związku z opracowaniem niniejszego Programu mieszkańcy często wskazywali natomiast na niski poziom aktywności społecznej. Potwierdzeniem tych opinii mogą być chociażby dane zamieszczone na stronie Państwowej Komisji Wyborczej dot. frekwencji w II turze ostatnich wyborów Prezydenta RP (wynik 43,19% jest niższy od frekwencji w województwie i w powiecie włocławskim - odpowiednio: 52,09% i 45,14% - oraz od średniej frekwencji w gminach podobnych i sąsiednich - odpowiednio: 50,04% i 44,77%).

²⁰ [<http://muzeum.wloclawek.pl/muzea/park-etnograficzny/>].

²¹ Stowarzyszenie prowadzi działalność artystyczną (śpiew) organizując m. in. występy na różnych przeglądach zespołów i lokalnych imprezach [<https://pl-pl.facebook.com/AMALTEA.art/>].

²² Stowarzyszenie prowadzi różnorodne zajęcia terapeutyczne dla osób z uzależnieniami [<http://lstbarka.lubienkujawski.pl/>] oraz [<https://pl-pl.facebook.com/LSTBarka>].

²³ Stowarzyszenie prowadzi działalność w zakresie kontroli obywatelskiej działalności jednostek samorządu terytorialnego, transparentności wydatków, m. in. wydając czasopismo „Lustro Gminy” [<http://www.zdrugiejstrony.org/lustro-gminy-napiszmy-razem/>].

²⁴ Obecnie na terenie gminy OSP funkcjonują w Lubieniu Kujawskim, Kanibrodzie, Kłóbce, Morzycach, Bilnie i Krzewie, a także Miejsko-Gminny Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP w Lubieniu Kujawskim.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Pod względem obsługi policji gmina w całości należy do Posterunku Policji w Lubieniu Kujawskim.²⁵

Sfera gospodarcza

Na koniec 2016 r. w gminie funkcjonowały 393 podmioty wpisane do rejestru REGON, z czego 375 należało do sektora prywatnego. Najwięcej podmiotów było wpisanych do sekcji G (33,8%). Większość z podmiotów to mikroprzedsiębiorcy. Gmina posiada ulokowane w miejscowości Kaliska tereny inwestycyjne o powierzchni ponad 90 ha, dobrze skomunikowane poprzez zlokalizowanie w sąsiedztwie drogi krajowej nr 91 oraz bliskości węzła autostrady A1²⁶. Oprócz podmiotów publicznych (Urząd Miejski, samorządowe placówki oświatowe i kulturalne) do największych pracodawców należą firmy: RPC SUPERFOS (wytwarzane wyrobów z plastiku), KREISEL (materiały budowlane), POLCALC (produkcja nawozu wapniowego dla rolnictwa), SULIMA (produkcja środków czystości), POLMAIS (skup zbóż), CONTO (przerabianie tłuszczu na potrzeby przemysłu kosmetycznego) oraz Spółdzielnia Samopomoc Chłopska.

Na obszarze miasta i gminy występują złoża kopalin użytecznych (m. in. soli kamiennej²⁷, węgla brunatnego czy torfu).

Uwarunkowania geograficzne (wysoki udział użytków rolnych oraz struktura bonitacyjna gleb itp.) powodują, iż gmina odznacza się średnimi warunkami rozwoju rolnictwa (gleby niskich klas bonitacyjnych, głównie klasy IV-VI). Działają tu ok. 20 gospodarstw wielkoobszarowych (powyżej 50 ha), a średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi w gminie blisko 12 ha UR i jest wyższa niż w województwie (10,7 ha UR). Miejscowi rolnicy specjalizują się w sadownictwie i warzywnictwie oraz hodowli trzody chlewnej i bydła.

Atrakcją turystyczną rangi regionalnej jest ww. skansen w Kłóbce. Oprócz zabytków, gmina nie posiada innych potencjalnych atrakcji turystycznych (rozwój działalności związanej z zagospodarowaniem czasu wolnego mógłby nastąpić na obszarach przyjeziornych). W gminie brak gospodarstw agroturystycznych.

Sfera środowiskowa

Użytkowanie gruntów w gminie nie różni się znacząco od użytkowania gruntów w powiecie czy województwie - ponad 13 000 ha (88% powierzchni) stanowią użytki rolne, następnie grunty

²⁵ Zgodnie z *Raportem rocznym 2016 w o stanie bezpieczeństwa w mieście i powiecie wrocławskim i wynikach pracy Komendy Miejskiej Policji we Wrocławku* (Wrocław, 10 lutego 2017 r.), w gminie ze 105 stwierdzonych przestępstw wykryto 63 (wskaźnik wykrywalności wyniósł więc 60%, co było wartością wyższą niż rok wcześniej, kiedy wskaźnik ten wyniósł 53,54%). Niestety, w stosunku do 2015 r. wzrosła liczba przestępstw (z 98 do 105).

²⁶ Por.: [<http://www.lubienkujawski.pl/images/sponsor/TerenyInwestycyjneLubienKujawski.jpg>].

²⁷ Projektem, który wg Inwestora wygenerowałby kilkadziesiąt miejsc pracy, głównie dla mieszkańców gminy jest - wywołujący kontrowersje co do jego skutków środowiskowych - projekt rozpoznania i eksploatacji zasobów soli kamiennej ze złoża Lubień, który w zakładzie także stworzenie magazynu gazowego. Wg deklaracji PKN ORLEN [http://www.lubienkujawski.pl/download/orlen_prezentacja.pdf] by umożliwić wydobycie soli wybudowany zostałby m. in. zakład ługowniczy.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

leśne i zadrzewione (938 ha) oraz grunty zabudowane i zurbanizowane (443 ha). Największą część użytków rolnych stanowią grunty orne (11 989 ha), następnie pastwiska trwałe (404 ha) oraz sady (302 ha).

Gmina odznacza się zadawalającym stanem środowiska, relatywnie największym zagrożeniem w tym zakresie jest zanieczyszczenie wód powierzchniowych spowodowane brakiem sieci kanalizacyjnej (szczególnie na terenach działek rekreacyjnych w miejscowości Narty, Wiktorowo, Lubień Kujawski) oraz spływem powierzchniowym z pól, a także zanieczyszczenie powietrza spowodowane emisją niską.

W granicach gminy nie występują obszary objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody, istnieją natomiast obiekty objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami²⁸.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Jak już opisano powyżej, dzięki infrastrukturze społecznej miasta Lubień Kujawski, mieszkańcy gminy posiadają relatywny dostęp do jednostek handlu i usług (oprócz publicznych także np. fryzjera, kosmetyczki, gastronomicznych), a położenie gminy wraz z siecią dróg wojewódzkich i powiatowych zapewnia dobrą dostępność gminy.²⁹ Usługi publiczne świadczone są również w pozostałej części gminy (Kaliska i Kanibród: szkoły podstawowe; Kamienna: świetlica wiejska; Kłóbka: Zespół Szkół, klub sportowy, przychodnia zdrowia, skansen). Mieszkańcy gminy mogą korzystać z usług wyższego rzędu we Włocławku (ok. 30 km), Łodzi (83 km lub 113 km autostradą), a także w Bydgoszczy (127 km) i Toruniu (83 km).

W gminie nie ma zbyt dużej liczby zorganizowanych miejsc publicznych służących aktywizacji i szeroko pojętej integracji społecznej (oprócz opisanych już wyżej obiektów, w mieście Lubień Kujawski znajdują się urządzone przestrzenie publiczne: plaża i bulwar nad jeziorem Lubieńskim oraz Plac Wolności). Jednocześnie na terenie gminy występują przestrzenie zdegradowane znajdujące się przy ulicy 1 Maja 44 w Lubieniu Kujawskim oraz w miejscowości Kamienna (nr 8a), które mogłyby zostać przystosowane do pełnienia takich celów³⁰.

Sfera techniczna

W gminie poważny problem stanowi stosunkowo słaby rozwój sieci kanalizacyjnej - ze zbiorowego oczyszczania ścieków korzystają jedynie mieszkańcy miasta oraz miejscowości Gole,

²⁸ 21 obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków i 3 nieruchomości zabytki archeologiczne, w tym obiekt będący przedmiotem jednego z infrastrukturalnych projektów rewitalizacyjnych - zespół dworski w Lubieniu Kujawskim (nr rej.: 187/A z 17.09.1985).

²⁹ Lubień Kujawski ma dobrą dostępność do sieci połączeń kolejowych (w odległości ok. 30 km znajdują się duże węzły kolejowe – Kutno i Włocławek). Transport zbiorowy realizowany jest poprzez ruch autobusowy (np. PKS).

³⁰ Bliższy opis obiektów (stanowiących zgodnie z Zasadami regionalnym tzw. przestrzenie zdegradowane) i planów co do ich wykorzystania na cele aktywizacji społeczno-gospodarczej w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych znajduje się w dalszej części Programu (zob. diagnoza szczegółowa obszaru rewitalizacji).

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Kaliska, Kamienna, co przedkłada się na niski wskaźnik udziału ludności korzystającej z kanalizacji (27,4%). Nie notuje się problemów w zakresie zwodociągowania (do wodociągu sieciowego podłączonych jest 97% mieszkańców). Nie ma natomiast możliwości korzystania z gazu sieciowego.

System dróg gminnych tworzą drogi lokalne i dojazdowe o łącznej długości 204,6 km, wśród których jedynie 41% posiada nawierzchnią bitumiczną. Znaczące braki występują również w zakresie infrastruktury drogowej – chodników i dróg rowerowych.

Podsumowanie

Przedstawiona powyżej diagnoza ogólna gminy wskazuje na występowanie na jej terenie szeregu czynników mogących przyczynić się do jej rozwoju (potencjał gminy), jednak zdiagnozowano także wiele problemów, które wymagają interwencji, również leżącej w zakresie oddziaływania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Najważniejsze wnioski z diagnozy (szczególnie te istotne w kontekście procesów rewitalizacyjnych) zestawiono w tab. 3.

Tabela 3. Wnioski z ogólnej diagnozy gminy Lubień Kujawski, wg poszczególnych sfer

SFERA	WNIOSKI Z DIAGNOZY OGÓLNEJ (PODSTAWOWE POTENCJAŁY I PROBLEMY)
SPOŁECZNA	<ul style="list-style-type: none"> Niekorzystne zmiany demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa, Spadek (odpływ) liczby mieszkańców. Wysoki udział osób bezrobotnych, w tym kobiet. Wysoki udział osób korzystających z pomocy społecznej. Zbyt mała aktywność społeczna mieszkańców. Brak żłobka oraz wystarczająca liczba miejsc opieki przedszkolnej. Zbyt mała oferta działań aktywizacyjnych w gminie, w tym również opiekuńczych dla seniorów.
GOSPODARCZA	<ul style="list-style-type: none"> Dobra dostępność komunikacyjna. Posiadanie terenów inwestycyjnych.
ŚRODOWISKOWA	<ul style="list-style-type: none"> Relatywnie dobry stan środowiska.
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	<ul style="list-style-type: none"> Występowanie przestrzeni zdegradowanych. Potrzeba poprawy stanu infrastruktury służącej aktywizacji i integracji społecznej, w tym potrzeba utworzenia nowych obiektów.
TECHNICZNA	<ul style="list-style-type: none"> Brak znaczących problemów odnoszących się wprost do potencjalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (choć występuje niewystarczający rozwój sieci kanalizacyjnej, brak sieci gazowej, czy niezadawalający stan techniczny dróg, brak chodników i ścieżek rowerowych).

Źródło: opracowanie własne.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

3. Obszar zdegradowany gminy

Gmina Lubień Kujawski jest gminą miejsko-wiejską. Delimitację obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji należy przeprowadzać dla takiej kategorii gmin według tzw. metody mieszanej, tj.:

- dla miasta: delimitację obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji należy przeprowadzić wg metody opisanej w podrozdziale Zasad regionalnych 6.4.3.1. *Gminy miejskie (poza Bydgoszczą, Toruniem, Włocławkiem, Grudziądzem i Inowrocławiem),*
- dla obszaru wiejskiego: delimitację obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji należy przeprowadzić wg metody opisanej w podrozdziale Zasad regionalnych 6.4.2 *Delimitacja obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na obszarach wiejskich regionu.*

Miasto Lubień Kujawski jest jednak najmniejszą tego typu jednostką w regionie, a udział jego mieszkańców nie przekracza 30% ludności gminy (na koniec 2016 r. ludność miasta stanowiła 18,07% mieszkańców całej gminy – zob. tab. 4), stąd też Zasady regionalne dopuściły możliwość przeprowadzenia dla całej gminy delimitacji według powyżej określonej metody mieszanej lub wyłącznie według metody opisanej w podrozdziale 6.4.2. (nie zachodzi w takim razie potrzeba podziału miasta na jednostki strukturalne; analizuje się je jako całość, podobnie jak miejscowości na obszarach wiejskich). Delimitacja obszaru zdegradowanego odbywać się będzie poprzez wskazanie miejscowości/miasta wykazujących stan kryzysowy (za obszar zdegradowany uważa się całą miejscowość, w której stwierdzono występowanie stanu kryzysowego), a wskazanie obszaru rewitalizacji będzie zależne od wybranego celu rewitalizacji.

Ze względu na chęć przedstawienia informacji jak najbardziej aktualnych - o ile nie oznaczono inaczej, dane przedstawione w niniejszej części odzwierciedlają stan na 31.12.2016 r. Ze względu na brak dostępności danych w ogólnodostępnych bazach statystycznych (np. Banku Danych Lokalnych GUS), co jest spowodowane poziomem jednostek przestrzennych analizy (jednostki mniejsze niż gmina) lub publikacją danych bieżących ze znacznym przesunięciem w czasie, dane niezbędne dla przeprowadzenia niniejszej analizy pozyskano z wiarygodnych, publicznych zasobów (ewidencja ludności Urzędu w Lubieniu Kujawskim oraz inne zasoby Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubieniu Kujawskim oraz Powiatowy Urząd Pracy we Włocławku).

W pierwszej kolejności określono jednostki analizy – było to 58 miejscowości położonych w gminie, w tym miasto Lubień Kujawski. Ponadto - ze względu na wymóg zapewnienia, że interwencja w ramach procesu rewitalizacji była skoncentrowana na obszarze rewitalizacji o powierzchni nie

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

większej niż 20% powierzchni gminy i obejmującym więcej niż 30% jej ludności - dla każdej miejscowości przedstawiono liczbę ludności i powierzchnię (zob. tab. 4).

Tabela 4. Podział gminy na jednostki analizy (miejscowości), ich ludność i powierzchnia, wg stanu na 31.12.2016 r.

ANALIZOWANA JEDNOSTKA (miejscowość)	Liczba ludności	Powierzchnia (ha)	Udział jednostki w ludności gminy, w %	Udział jednostki w powierzchni gminy, w %
Gmina ogółem, w tym:	7414	15088	100,00	100,00
Lubień Kujawski	1340	231	18,07	1,53
Antoniewo	86	233	1,16	1,54
Bagno	90	284	1,21	1,88
Beszyn	97	715	1,31	4,74
Bieleńska Kolonia	47	200	0,63	1,33
Bilno	223	519	3,01	3,44
Błędowo	113	259	1,52	1,72
Błonie	70	131	0,94	0,87
Chojny	116	427	1,56	2,83
Chwalibogowo	34	190	0,46	1,26
Czaple	101	325	1,36	2,15
Czaple Nowe	105	382	1,42	2,53
Dziankowo	56	234	0,76	1,55
Dziankówek	100	262	1,35	1,74
Gagowy Nowe	155	436	2,09	2,89
Gagowy Stare	88	213	1,19	1,41
Gliznowo	88	867	1,19	5,75
Goćław	62	160	0,84	1,06
Gole	225	365	3,03	2,42
Golska Huta	34	375	0,46	2,49
Henryków	26	100	0,35	0,66
Kaczawka	169	128	2,28	0,85
Kaliska	593	530	8,00	3,51
Kamienna	314	287	4,24	1,90
Kanibród	156	394	2,10	2,61
Kąty	68	131	0,92	0,87
Kłóbka	286	207	3,86	1,37
Kłóbka Nowy Młyn	14	130	0,19	0,86
Kłóbka Podgórze	15	98	0,20	0,65
Kobyła Łąka	120	292	1,62	1,94
Kołomia	29	98	0,39	0,65
Kostulin	36	201	0,49	1,33
Krzewie	100	217	1,35	1,44
Krzewie II	107	270	1,44	1,79
Modlibórz	191	406	2,58	2,69
Morzyce	89	192	1,20	1,27
Narty	159	207	2,14	1,37
Narty Piaski	47	162	0,63	1,07
Nowa Wieś	90	201	1,21	1,33
Rutkowice	48	405	0,65	2,68
Rzegocin	54	103	0,73	0,68

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Rzezewo	230	495	3,10	3,28
Rzezewo Morzyce	136	244	1,83	1,62
Siemiany	18	122	0,24	0,81
Siemionki	13	111	0,18	0,74
Sławęcín	51	335	0,69	2,22
Sławęckie Góry	32	101	0,43	0,67
Stępka	186	198	2,51	1,31
Stróże	58	98	0,78	0,65
Szewo	126	345	1,70	2,29
Uchodze	15	88	0,20	0,58
Walentowo	64	73	0,86	0,48
Wawał	189	242	2,55	1,60
Wiktorowo	135	247	1,82	1,64
Wola Działkowska	72	213	0,97	1,41
Wola Olszowa	48	106	0,65	0,70
Wola Olszowa Parcele	75	402	1,01	2,66
Zakrzewo	25	101	0,34	0,67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ewidencji prowadzonych przez Urząd Miejski w Lubieniu Kujawskim.

Ogólna definicja obszaru zdegradowanego wg Zasad regionalnych mówi, iż jest to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy³¹, tj. stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a) gospodarczej (niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw),
- b) środowiskowej (przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c) przestrzenno-funkcjonalnej (niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, deficyt lub niska jakość terenów publicznych),
- d) technicznej (degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, brak rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

³¹ Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Zgodnie z rozdziałem 6.4.2, do obszaru zdegradowanego należy zaliczyć miejscowości/sołectwa spełniające jednocześnie kryteria:

- a) na ich terenie identyfikuje się co najmniej 2 problemy społeczne mierzone wskaźnikami spośród tych, które określone zostały na liście wskaźników stanu kryzysowego na obszarach wiejskich, jednocześnie wskaźniki te przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy,
- b) na terenie miejscowości znajdują się przestrzenie zdegradowane (lub gmina może zaproponować inne kryterium reprezentujące przynajmniej jedną ze sfer - negatywne zjawisko, o których mowa przy definicji stanu kryzysowego).

Analizie poddano całą gminę, a poniżej przedstawiono szczegółową delimitację obszaru zdegradowanego w podziale na miejscowości (ze względu na znaczne różnice w wielkości poszczególnych sołectw zdecydowano się przeprowadzić analizę dla najmniejszych dopuszczalnych jednostek). By zagwarantować większą przekrojowość analizy, zweryfikowano nie 2 a 3 wskaźniki społeczne (zob. tab. 5, 6 i 7). Dla poszczególnych miejscowości posłużono się takimi samymi kryteriami, a mianowicie:

1) wskaźniki obrazujące wystąpienie stanów kryzysowych w sferze społecznej:

- stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze;

2) wystąpienie przestrzeni zdegradowanej³² na terenie miejscowości (co obrazuje stan kryzysowy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej).

³² Pojęcie to wg Zasad regionalnych oznacza „obecnie nieużytkowane tereny i obiekty, na których realizowano działalności: przemysłowe, wojskowe, eksploatację kopalni, transportowe, rolnicze, infrastruktury komunalnej (związanej z gospodarką wodno-ściekową, odpadami, zaopatrzeniem w energię). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych możliwe jest także zaliczenie terenów i obiektów, które pierwotnie pełniły innego rodzaju funkcje (np. usługowe, handlowe, mieszkaniowe, magazynowo-składowe) i nie są obecnie wykorzystywane w tym celu, jeśli możliwa jest ich adaptacja na cele rozwoju społecznego lub gospodarczego, nawet jeśli nie dojdzie do zmiany funkcji pierwotnej. Specyficznym rodzajem „przestrzeni zdegradowanych” są także tereny i obiekty, w których rozpoczęto realizację zagospodarowania i jej nie zakończono – formalnie nie doszło więc do rozpoczęcia działalności, ale teren jest zajęty przez nieużytkowane obiekty. W szczególności do „przestrzeni zdegradowanych” należy zaliczyć: budynki (także budynki towarzyszące zasadniczej funkcji – np. w przypadku terenów przemysłowych lub gospodarstw rolnych także budynki zajmowane przez administrację, bazy pojazdów, itp.), place manewrowe, place składowe, tereny obsługi komunikacyjnej, tereny wyrobisk, tereny składowisk, budynki dworcowe, urządzenia stacyjne, rampy załadownicze, obiekty magazynowo-składowe (przy terenach przemysłowych, rolnych lub komunikacyjnych). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych zalicza się także tereny i urządzenia infrastruktury technicznej służącej obsłudze ww. terenów, jeśli są z nimi integralnie związane (to znaczy po zaprzestaniu zasadniczej działalności nie zostały zaadaptowane na inne cele) – np. zakładowe ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków, składowiska odpadów, urządzenia zasilania w energię, w tym w energię elektryczną, stacje redukcyjne gazu, itp. Do kategorii przestrzeni zdegradowanych związanych z pełnionymi wcześniej działalnościami rolniczymi nie zalicza się użytków rolnych, a jedynie tereny zajmowane przez zabudowę (w tym służącą hodowli), zagospodarowanie towarzyszące i infrastrukturę obsługi tych terenów”. Biorąc powyższe pod uwagę, do kategorii przestrzeni zdegradowanej nie zaliczono np. budynku po szkole w podstawowej w m. Narty (zamkniętej na początku XXI w.), gdyż obecnie Gmina nie przewiduje możliwości jej adaptacji na cele rozwoju społecznego. Identyfikacji obiektów spełniających powyższą definicję dokonano poprzez konsultacje przedstawicieli pracowników UM w Lubieniu Kujawskim. Wynik poddano weryfikacji w toku przeprowadzanych konsultacji społecznych części diagnostycznej niniejszego Programu.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023
Tabela 5. Ludność w wieku poprodukcyjnym na terenie gminy Lubień Kujawski i jej struktura wg płci oraz jej udział w ludności ogółem, wg miejscowości, wg stanu na 31.12.2016 r.

ANALIZOWANA JEDNOSTKA (miejscowość)	Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym			Liczba ludności ogółem	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze, %
	kobiet	mężczyzn	ogółem		
Gmina ogółem, w tym:	1017	478	1495	7414	20,16
Lubień Kujawski	209	80	289	1340	21,57
Antoniewo	6	2	8	86	9,30
Bagno	10	3	13	90	14,44
Beszyn	10	2	12	97	12,37
Bileńska Kolonia	4	4	8	47	17,02
Bilno	24	10	34	223	15,25
Błędowo	13	9	22	113	19,47
Błonie	7	6	13	70	18,57
Chojny	20	10	30	116	25,86
Chwalibogowo	5	1	6	34	17,65
Czaple	13	8	21	101	20,79
Czaple Nowe	12	8	20	105	19,05
Dziankowo	12	6	18	56	32,14
Dziankówek	12	6	18	100	18,00
Gagowy Nowe	21	12	33	155	21,29
Gagowy Stare	13	6	19	88	21,59
Gliznowo	13	5	18	88	20,45
Goćław	10	6	16	62	25,81
Gole	26	15	41	225	18,22
Golska Huta	3	2	5	34	14,71
Henryków	4	1	5	26	19,23
Kaczawka	20	13	33	169	19,53
Kaliska	76	32	108	593	18,21
Kamienna	41	17	58	314	18,47
Kanibród	21	10	31	156	19,87
Kąty	12	8	20	68	29,41
Kłóbka	39	19	58	286	20,28
Kłóbka Nowy Młyn	2	1	3	14	21,43
Kłóbka Podgórze	3	1	4	15	26,67
Kobyła Łąka	18	7	25	120	20,83
Kołomia	2	0	2	29	6,90
Kostulin	8	2	10	36	27,78
Krzewie	11	3	14	100	14,00
Krzewie II	12	7	19	107	17,76
Modlibórz	29	16	45	191	23,56
Morzyce	13	5	18	89	20,22
Narty	14	9	23	159	14,47
Narty Piaski	7	4	11	47	23,40
Nowa Wieś	10	4	14	90	15,56
Rutkowice	9	2	11	48	22,92
Rzegocin	9	3	12	54	22,22
Rzeżewo	49	26	75	230	32,61

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Rzezewo Morzyce	16	6	22	136	16,18
Siemiany	4	2	6	18	33,33
Siemionki	1	0	1	13	7,69
Sławęcin	7	5	12	51	23,53
Sławęckie Góry	6	2	8	32	25,00
Stępka	22	10	32	186	17,20
Stróże	7	4	11	58	18,97
Szewo	17	8	25	126	19,84
Uchodze	3	1	4	15	26,67
Walentowo	6	4	10	64	15,63
Wawał	22	16	38	189	20,11
Wiktorowo	19	13	32	135	23,70
Wola Dziańkowska	13	10	23	72	31,94
Wola Olszowa	6	1	7	48	14,58
Wola Olszowa Parcele	12	4	16	75	21,33
Zakrzewo	4	1	5	25	20,00

Źródło: jak tab. 4.

Tabela 6. Bezrobotni i ich struktura wg okresu pozostawania bez pracy oraz ludność w wieku produkcyjnym na terenie gminy Lubień Kujawski, wg miejscowości, wg stanu na 31.12.2016 r.

ANALIZOWANA JEDNOSTKA (miejscowość)	Liczba osób bezrobotnych			Liczba ludności w wieku produkcyjnym	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze, %
	pozostających bez pracy przez 12-24 miesiące	pozostających bez pracy ponad 24 miesiące	ogółem		
Gmina ogółem, w tym:	116	253	1007	4607	21,86
Lubień Kujawski	14	50	211	846	24,94
Antoniewo	0	1	5	61	8,20
Bagno	0	2	7	58	12,07
Beszyn	3	4	18	70	25,71
Bileńska Kolonia	1	2	10	29	34,48
Bilno	6	11	37	126	29,37
Błędowo	2	5	13	69	18,84
Błonie	0	1	5	45	11,11
Chojny	1	1	2	66	3,03
Chwalibogowo	0	1	4	26	15,38
Czaple	1	4	21	61	34,43
Czaple Nowe	1	2	10	64	15,63
Dziańkowo	1	2	5	31	16,13
Dziańkówek	2	4	13	67	19,40
Gagowy Nowe	3	4	18	93	19,35
Gagowy Stare	0	1	6	45	13,33
Gliznowo	1	2	6	52	11,54
Goćław	0	1	3	36	8,33
Gole	3	6	24	153	15,69
Golska Huta	0	1	2	22	9,09
Henryków	0	2	7	17	41,18
Kaczawka	2	6	19	103	18,45

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Kaliska	8	21	86	383	22,45
Kamienna	11	17	66	200	33,00
Kanibród	2	5	17	101	16,83
Kąty	2	2	9	37	24,32
Kłóbka	3	7	36	183	19,67
Kłóbka Nowy Młyn	0	0	0	9	0,00
Kłóbka Podgórze	0	0	0	8	0,00
Kobyła Łąka	3	5	19	73	26,03
Kołomia	0	1	6	16	37,50
Kostulin	0	2	6	22	27,27
Krzewie	2	3	14	64	21,88
Krzewie II	3	4	10	74	13,51
Modlibórz	4	5	16	116	13,79
Morzyce	6	6	26	51	50,98
Narty	3	7	27	97	27,84
Narty Piaski	0	0	0	25	0,00
Nowa Wieś	3	4	15	56	26,79
Rutkowice	0	4	13	28	46,43
Rzegocin	0	3	4	31	12,90
Rzeżewo	7	6	29	122	23,77
Rzeżewo Morzyce	0	4	15	93	16,13
Siemiany	0	0	0	11	0,00
Siemionki	0	0	0	10	0,00
Sławęcín	1	1	10	36	27,78
Sławęćkie Góry	1	2	3	18	16,67
Stępka	5	8	34	122	27,87
Stróże	0	4	8	33	24,24
Szewo	2	5	20	70	28,57
Uchodze	0	1	3	7	42,86
Walentowo	2	3	14	38	36,84
Wawał	1	5	12	123	9,76
Wiktorowo	1	2	18	83	21,69
Wola Działkowska	1	1	4	38	10,53
Wola Olszowa	1	0	6	29	20,69
Wola Olszowa Parcele	3	2	15	43	34,88
Zakrzewo	0	0	0	17	00,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy we Włocławku oraz Urzędu Miejskiego w Lubieniu Kujawskim.

Tabela 7. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Lubień Kujawski oraz udział osób w nich pozostających w ludności ogółem, wg miejscowości, wg stanu na 31.12.2016 r.

ANALIZOWANA JEDNOSTKA (miejscowość)	Liczba korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej		Liczba ludności ogółem	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze, %
	gospodarstw domowych	osób w gospodarstwach domowych		
Gmina ogółem, w tym:	399	962	7414	12,98

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Lubień Kujawski	65	144	1340	10,75
Antoniewo	2	8	86	9,30
Bagno	0	0	90	0,00
Beszyn	14	27	97	27,84
Bileńska Kolonia	0	0	47	0,00
Bilno	16	44	223	19,73
Błędowo	7	20	113	17,70
Błonie	2	5	70	7,14
Chojny	1	1	116	0,86
Chwalibogowo	3	6	34	17,65
Czaple	7	18	101	17,82
Czaple Nowe	6	13	105	12,38
Dziankowo	2	8	56	14,29
Dziankówek	5	8	100	8,00
Gagowy Nowe	8	23	155	14,84
Gagowy Stare	2	3	88	3,41
Gliznowo	3	11	88	12,50
Goćław	2	2	62	3,23
Gole	11	27	225	12,00
Golska Huta	2	5	34	14,71
Henryków	2	3	26	11,54
Kaczawka	9	21	169	12,43
Kaliska	27	42	593	7,08
Kamienna	33	72	314	22,93
Kanibród	9	29	156	18,59
Kąty	4	9	68	13,24
Kłóbka	10	31	286	10,84
Kłóbka Nowy Młyn	0	0	14	0,00
Kłóbka Podgórze	0	0	15	0,00
Kobyła Łąka	6	24	120	20,00
Kołomia	1	8	29	27,59
Kostulin	3	7	36	19,44
Krzewie	8	32	100	32,00
Krzewie II	0	0	107	0,00
Modlibórz	9	21	191	10,99
Morzyce	11	25	89	28,09
Narty	14	27	159	16,98
Narty Piaski	1	4	47	8,51
Nowa Wieś	3	12	90	13,33
Rutkowice	9	39	48	81,25
Rzegocin	2	7	54	12,96
Rzeżewo	24	39	230	16,96
Rzeżewo Morzyce	0	0	136	0,00
Siemiany	0	0	18	0,00
Siemionki	1	1	13	7,69
Sławęcın	5	8	51	15,69
Sławęckie Góry	2	2	32	6,25
Stępka	7	19	186	10,22
Stróże	3	6	58	10,34
Szewo	5	15	126	11,90

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Uchodze	1	5	15	33,33
Walentowo	9	27	64	42,19
Wawał	7	15	189	7,94
Wiktorowo	6	12	135	8,89
Wola Dziankowska	3	9	72	12,50
Wola Olszowa	5	16	48	33,33
Wola Olszowa Parcele	1	1	75	1,33
Zakrzewo	1	1	25	4,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubieniu Kujawskim oraz Urzędu Miejskiego w Lubieniu Kujawskim.

W tab. 8 zestawiono wszystkie wskaźniki sfery społecznej służące do określenia, w jakich miejscowościach gminy koncentrują się stany kryzysowe na terenie gminy. W ostatniej kolumnie oznaczono fakt wystąpienia na terenie danej miejscowości obiektów spełniających definicję przestrzeni zdegradowanej – w mieście Lubień Kujawski jest to obecnie nieużytkowany zabytkowy dwór, który do niedawna pełnił funkcję domu dziecka (gmina chciałaby w przyszłości przeznaczyć go na stworzenie żłobka oraz dziennego domu opieki nad osobami starszymi) oraz zespół dworsko-parkowy obejmujący budynek tzw. „Szubienicy” w miejscowości Kamienna (nr 8a), przejęty przez Gminę od Agencji Nieruchomości Rolnych w 2015 r., w którym w ramach działań rewitalizacyjnych planuje się utworzyć świetlicę środowiskową i oddział Centrum Kultury w Lubieniu Kujawskim.

Tabela 8. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego na terenie gminy Lubień Kujawski, wg miejscowości, wg stanu na 31.12.2016 r.

ANALIZOWANA JEDNOSTKA (miejscowość)	WSKAŹNIKI SFERY SPOŁECZNEJ			Występowanie przestrzeni zdegradowanej
	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze, %	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze, %	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze, %	
Gmina ogółem, w tym:	20,16	21,86	12,98	nd.
Lubień Kujawski	21,57	24,94	10,75	TAK
Antoniewo	9,30	8,20	9,30	x
Bagno	14,44	12,07	0,00	x
Beszyn	12,37	25,71	27,84	x
Bieleńska Kolonia	17,02	34,48	0,00	x
Bilno	15,25	29,37	19,73	x
Błędowo	19,47	18,84	17,70	x
Błonie	18,57	11,11	7,14	x
Chojny	25,86	3,03	0,86	x
Chwalibogowo	17,65	15,38	17,65	x
Czapple	20,79	34,43	17,82	x

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Czaple Nowe	19,05	15,63	12,38	x
Dziankowo	32,14	16,13	14,29	x
Dziankówek	18,00	19,40	8,00	x
Gagowy Nowe	21,29	19,35	14,84	x
Gagowy Stare	21,59	13,33	3,41	x
Gliznowo	20,45	11,54	12,50	x
Gocław	25,81	8,33	3,23	x
Gole	18,22	15,69	12,00	x
Golska Huta	14,71	9,09	14,71	x
Henryków	19,23	41,18	11,54	x
Kaczawka	19,53	18,45	12,43	x
Kaliska	18,21	22,45	7,08	x
Kamienna	18,47	33,00	22,93	TAK
Kanibród	19,87	16,83	18,59	x
Kąty	29,41	24,32	13,24	x
Kłóbka	20,28	19,67	10,84	x
Kłóbka Nowy Młyn	21,43	0,00	0,00	x
Kłóbka Podgórze	26,67	0,00	0,00	x
Kobyła Łąka	20,83	26,03	20,00	x
Kołomia	6,90	37,50	27,59	x
Kostulin	27,78	27,27	19,44	x
Krzewie	14,00	21,88	32,00	x
Krzewie II	17,76	13,51	0,00	x
Modlibórz	23,56	13,79	10,99	x
Morzyce	20,22	50,98	28,09	x
Narty	14,47	27,84	16,98	x
Narty Piaski	23,40	0,00	8,51	x
Nowa Wieś	15,56	26,79	13,33	x
Rutkowice	22,92	46,43	81,25	x
Rzegocin	22,22	12,90	12,96	x
Rzeżewo	32,61	23,77	16,96	x
Rzeżewo Morzyce	16,18	16,13	0,00	x
Siemiany	33,33	0,00	0,00	x
Siemionki	7,69	0,00	7,69	x
Sławęcın	23,53	27,78	15,69	x
Sławęckie Góry	25,00	16,67	6,25	x
Stępka	17,20	27,87	10,22	x
Stróże	18,97	24,24	10,34	x
Szewo	19,84	28,57	11,90	x
Uchodze	26,67	42,86	33,33	x
Walentowo	15,63	36,84	42,19	x
Wawał	20,11	9,76	7,94	x
Wiktorowo	23,70	21,69	8,89	x
Wola Dziankowska	31,94	10,53	12,50	x
Wola Olszowa	14,58	20,69	33,33	x
Wola Olszowa Parcele	21,33	34,88	1,33	x
Zakrzewo	20,00	00,00	4,00	x

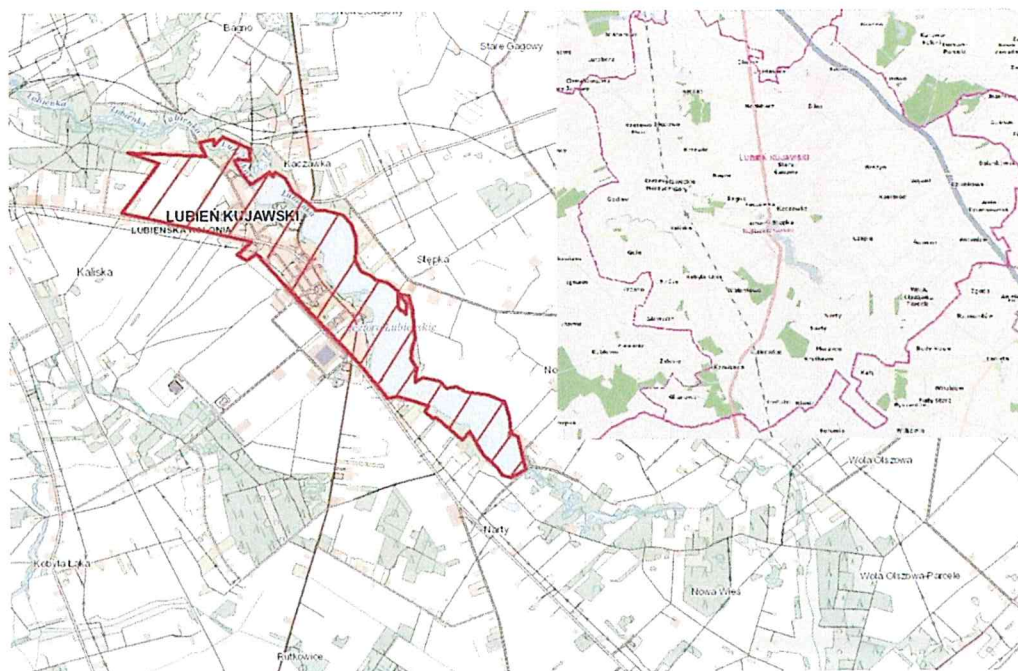
Uwaga: kolorem czerwonym oznaczono wskaźniki negatywnie odbiegające od średniej dla gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych tabel 5-7.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

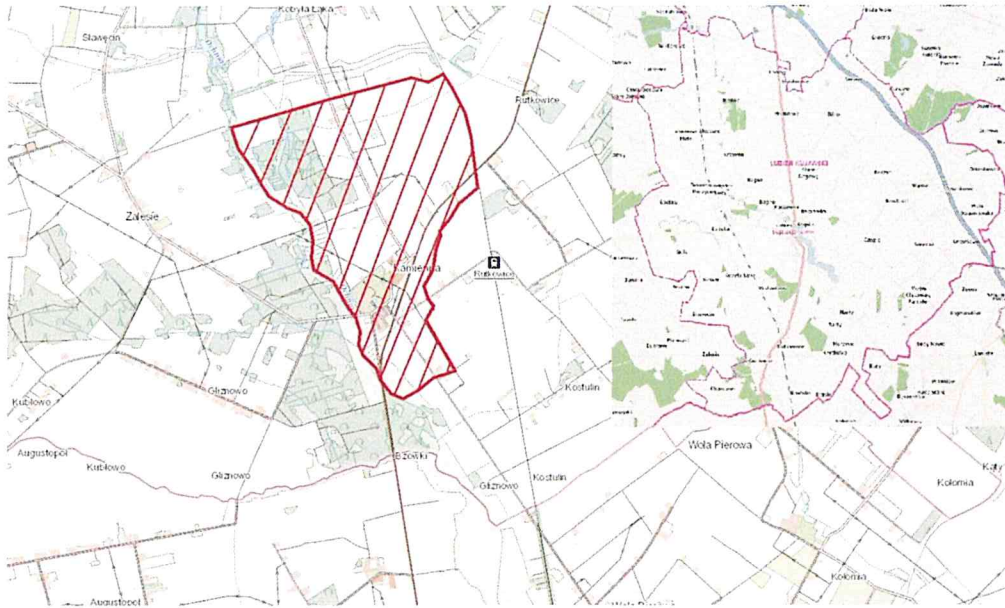
Warunek wykazania co najmniej 2 problemów społecznych wg analizowanych kryteriów spełniło 21 miejscowości, w tym w przypadku aż 8 miejscowości (Czaple, Kąty, Kobyla Łąka, Morzyce, Rutkowice, Rzezewo, Sławęcín, Uchodze) wszystkie 3 wskaźniki sfery społecznej były na poziomie gorszym od średniej, co świadczy o wysokim nasileniu problemów sfery społecznej w gminie i jej miejscowościach. Zgodnie jednak z przywołanymi już powyżej zasadami delimitacji, do obszaru zdegradowanego zaliczyć można jednak te miejscowości, które charakteryzowały się nie tylko co najmniej dwoma wartościami analizowanych wskaźników społecznych na poziomie mniej korzystnym od średniej ich wartości dla gminy, ale jednocześnie na ich terenie wystąpił problem z innej analizowanej sfery (występują przestrzenie zdegradowane obrazujące problem ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej). Warunki te łącznie spełniły **miasto Lubień Kujawski oraz miejscowość Kamienna**.

Położenie tak wyznaczonego obszaru zdegradowanego (obejmującego dwa rozłączne podobszary – miasto Lubień Kujawski i wieś Kamienna) na tle całej gminy zostało przedstawione na rys. 1 oraz 2. Granice i powierzchnię obu miejscowości zakreślono na czerwono.



Rysunek 1. Obszar zdegradowany wyznaczony w mieście Lubień Kujawski na tle całej gminy
Źródło: opracowanie własne (podkład: wloclawek.geoportal2.pl).

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023



Rysunek 2. Obszar zdegradowany wyznaczony w miejscowości Kamienna na tle całej gminy
Źródło: jak rys. 1.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

4. Obszar rewitalizacji gminy

By obie miejscowości wchodzące w skład wyznaczonego na wcześniejszym etapie obszaru zdegradowanego mogły znaleźć się w obszarze rewitalizacji konieczna będzie weryfikacja kryteriów dot. wielkości ich powierzchni (obszar rewitalizacji może objąć maksymalnie 20% powierzchni gminy) i liczby ludności (maksymalnie 30% mieszkańców gminy) oraz określenie planowanych celów rewitalizacji na wyznaczonym obszarze. By sprawdzić czy spełnione są warunki związane z potencjalną koncentracją działań (procentowe limity powierzchni i liczby ludności obszaru) zweryfikowano pod kątem ww. limitów dane dotyczące powierzchni i liczby ludności miejscowości zaliczonych do obszaru zdegradowanego w odniesieniu do wartości charakteryzujących całą gminę. Mając na względzie układ osadnictwa w obu miejscowościach (dodatkowo, w przypadku Lubienia Kujawskiego, uwzględnić należy także charakter miejscowości – jest to względnie zwarte terytorium miasta, będącego jednocześnie głównym ośrodkiem społeczno-gospodarczym gminy), wobec nie przekroczenia limitu powierzchni określonego dla obszarów rewitalizacji (zob. tab. 9), do obszaru rewitalizacji gminy Lubień Kujawski zaliczono całość wyznaczonego obszaru zdegradowanego, tj. terytorium miasta Lubień Kujawski oraz terytorium wsi Kamienna.³³

Tabela 9. Powierzchnia i liczba ludności obszaru zdegradowanego

NAZWA JEDNOSTKI (miejscowość)	Powierzchnia (ha)	Liczba ludności (osoby)
Gmina ogółem, w tym:	15088	7414
Lubień Kujawski	231	1340
Kamienna	287	314
Obszar zdegradowany łącznie	518	1654
Udział obszaru w stosunku do całej gminy	3,43% < 20%	22,31% < 30%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Lubieniu Kujawskim.

Jednocześnie wskazać można, iż zaliczenie obu miejscowości do obszaru rewitalizacji, nastąpiło na nieco innej podstawie – zdiagnozowano bowiem (obok wspólnego problemu bezrobocia) inne problemy w sferze społecznej, a mianowicie: w Lubieniu Kujawskim - problem szczególnie wysokiego udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, a w Kamiennej - wysoki stopień uzależnienia mieszkańców od pomocy społecznej (co może być związane z faktem funkcjonowania na tym obszarze PGR). Stąd też, w celu jedynie porządkowym i służącym podkreśleniu realizacji częściowo nieco innych rodzajowo przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wyróżnić można podobszar

³³ Oznacza to, że nie wyłączono obszarów niezamieszkaných (np. jeziora, pól i lasów) – m. in. ze względu na trudności metodyczne związane z określeniem ewentualnej „okrojonej” powierzchni obszaru oraz chęć uniknięcia niejednorodności obszaru (istnienie na jego terytorium wyłączonych powierzchni wewnętrznych itd.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

rewitalizacji Lubień Kujawski i podobszar rewitalizacji Kamienna. Podstawowy cel rewitalizacji na całym obszarze rewitalizacji będzie jednak wspólny, tj. **adaptacja przestrzeni zdegradowanej na potrzeby aktywizacji społecznej** (cel ujęty w Zasadach regionalnych jako „A”). W przypadku tej miejscowości spełnione zostały bowiem następujące warunki, określone w Zasadach regionalnych:

a) występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego;

b) na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej³⁴, chyba że uzasadniona i planowana interwencja zakłada utworzenie infrastruktury:

- komplementarnej wobec już istniejącej, lub
- bezpośrednio rozszerzającej (poprzez adaptację istniejących budynków) możliwości lokalowe infrastruktury już istniejącej, lub
- utworzenie infrastruktury należącej do tej samej kategorii oraz umożliwiającej realizację zadań/aktywności tego samego rodzaju, jeśli zapotrzebowanie społeczne przekracza możliwości infrastruktury już istniejącej, lub
- utworzenie infrastruktury zastępującej infrastrukturę tego samego rodzaju likwidowaną ze względu na stan wyeksploatowania, brak funkcjonalności, niespełnianie warunków bezpieczeństwa³⁵, to nie jest konieczne spełnienie wspomnianego warunku odległości 1,5 km.

Spełnienie ww. warunków nastąpi poprzez planowaną inwestycję gminy w budynku d. Domu Dziecka w Lubieniu Kujawskim (przestrzeń zdegradowana wymagana w podpunkcie a) – tj. obecnie niewykorzystywany budynek, zlokalizowany przy ulicy 1 Maja 44, który zostanie wyremontowany i doposażony, tak by mógł funkcjonować jako Dom Seniora oraz żłobek. W Kamiennej budynek tzw. „Szubienicy” (nr 8a) zostanie przekształcony w świetlicę środowiskową i oddział Ośrodka Kultury w Lubieniu Kujawskim. Na terenie analizowanych miejscowości (szczególnie miasta) występują wprawdzie (w odległości 1,5 km od zwyczajowego centrum) inne obiekty publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej (np. Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna w Lubieniu Kujawskim czy świetlica

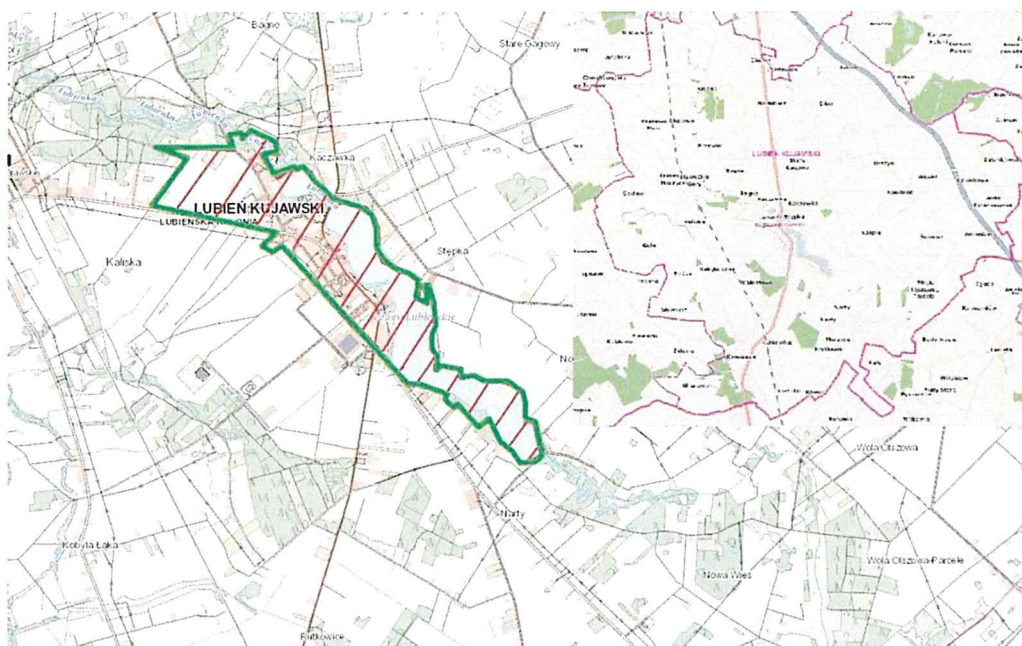
³⁴ Np. publicznej infrastruktury: sportu, rekreacji lub domu kultury, biblioteki, świetlicy wiejskiej (lub ich placówki filialnej). Należy tu jednocześnie wskazać, że obiekty i urządzenia należące do jednej z tych 3 kategorii (której brak) mogą być realizowane nie tylko wówczas, gdy nie ma żadnej infrastruktury aktywizacji społecznej, ale także wtedy, gdy są dostępne obiekty i urządzenia należące do którejkolwiek z dwóch pozostałych kategorii (o ile jest to uzasadnione).

³⁵ Zgodnie z zapisami rozdziału 5 Zasad regionalnych, fundament dla realizacji działań rewitalizacyjnych ze środków EFRR stanowi interwencja EFS, podporządkowana rozwiązaniu zdiagnozowanych na danym obszarze problemów społecznych, a inwestycje infrastrukturalne mają pełnić wyłącznie rolę pomocniczą w tym procesie. W związku z powyższym w ramach działania 7.1 (w części dedykowanej rewitalizacji – typ projektu nr 1) nie ma możliwości dofinansowania działań polegających na budowie nowych budynków. Dopuszcza się rozbudowę, nadbudowę budynku, przy czym dofinansowanie kosztów związanych z realizacją tego rodzaju działań będzie możliwe wyłącznie w odniesieniu do powierzchni rozbudowywanej, nadbudowywanej - nie większej niż 50% powierzchni całkowitej budynku istniejącego przed realizacją projektu.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

wiejska w Kamiennej) ale utworzone obiekty będą pełniły rolę komplementarną - podejmą szereg dotychczas nie prowadzonych w gminie na taką skalę działań mających na celu aktywizację społeczną mieszkańców. Za realizację tzw. miękkich działań odpowiedzialne będą przede wszystkim jednostki gminne.

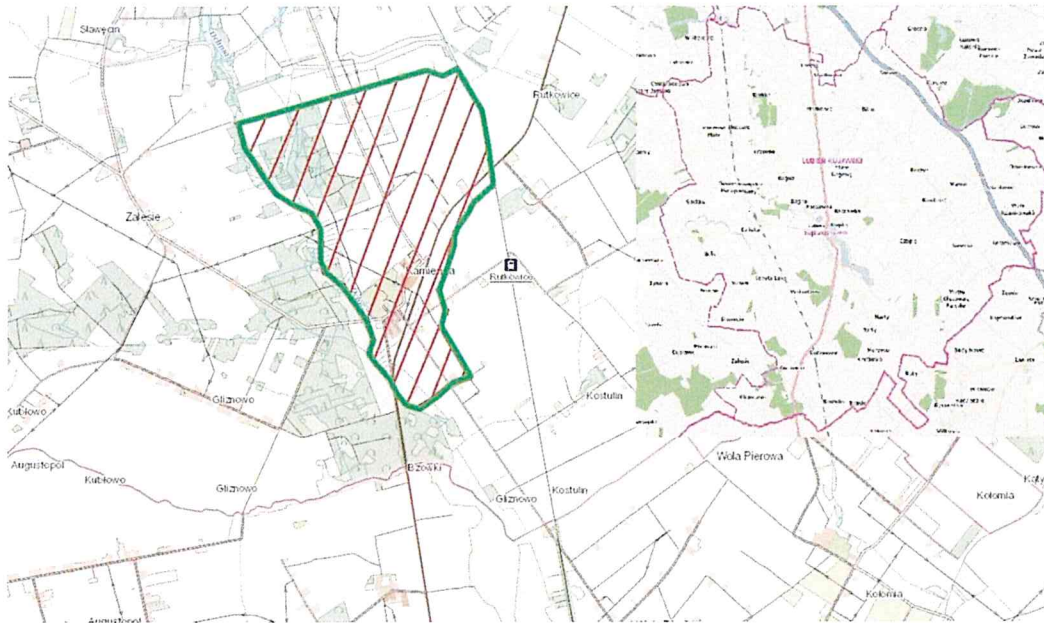
Położenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji gminy na tle obszaru zdegradowanego zostało przedstawione na rys. 3 oraz 4 (ze względów poglądowych oba podobszary przedstawiono na oddzielnych mapach). Powierzchnię poszczególnej miejscowości (stanowiącej część obszaru zdegradowanego) zakreślono na czerwono, a granice obszaru rewitalizacji obwiedziono na zielono. Powstały więc dwie jednostki składowe (umownie można określić je jako podobszary).



Rysunek 3. Obszar rewitalizacji wyznaczony w mieście Lubień Kujawski na tle obszaru zdegradowanego

Źródło: jak rys. 1.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023



Rysunek 4. Obszar rewitalizacji wyznaczony w miejscowości Kamienna na tle obszaru zdegradowanego

Źródło: jak rys. 1.

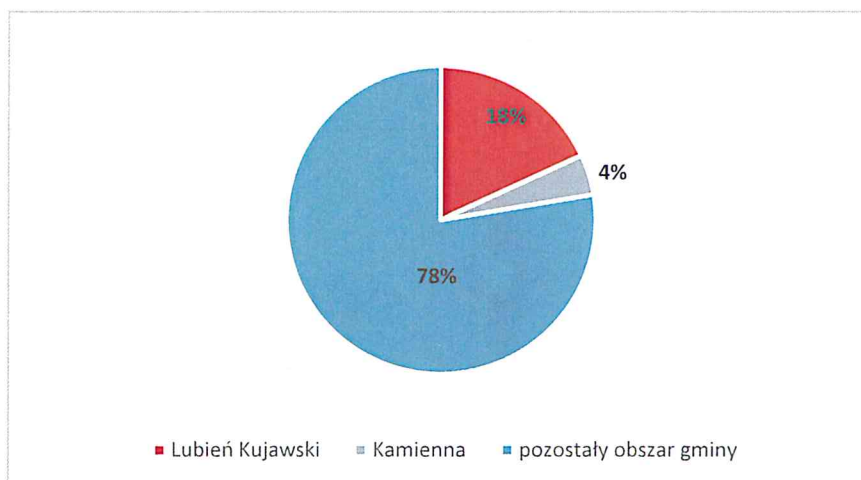
Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji w gminie Lubień Kujawski obejmuje miasto tej samej nazwie oraz wieś Kamienna, które stanowią jednocześnie pierwszą (Lubień Kujawski – 1340 mieszkańców) oraz trzecią najludniejszą miejscowość w gminie (Kamienna – 314 mieszkańców)³⁶, co skutkuje tym, że obszar ten obejmuje 22,31% mieszkańców gminy jednocześnie zajmując zaledwie 3,43% jej powierzchni. Obie miejscowości nie mają wspólnych granic.

Sfera społeczna

Miasto Lubień Kujawski stanowi siedzibę władz samorządowych gminy miejsko-wiejskiej Lubień Kujawski. Zajmuje ono powierzchnię 2,3 km², położone jest centralnie w gminie. Na koniec 2016 r. było ono zamieszkane przez 1340 osoby, co stanowiło nieco ponad 18,1% (zob. rys. 5) ludności gminy (przy gęstości zaludnienia wynoszącej 536 osób/1km²).



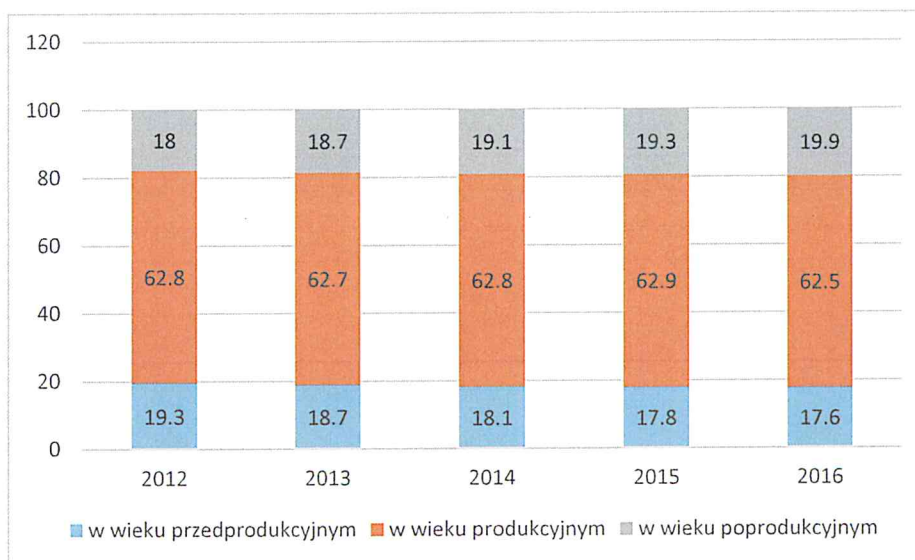
Rysunek 1. Udział ludności miasta Lubień Kujawski w ogólnej liczbie ludności gminy Lubień Kujawski, stan na 31.12.2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Miejski w Lubieniu Kujawskim.

Zmiana struktury wieku ludności w mieście na przestrzeni ostatnich pięciu lat (2012-2016) uwidacznia negatywny trend – systematyczny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym kosztem osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym (zob. rys. 6).

³⁶ Jeśli nie wskazano inaczej, dane odzwierciedlają stan na 31.12.2016 r. oraz pochodzą z zasobów gminnych.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023



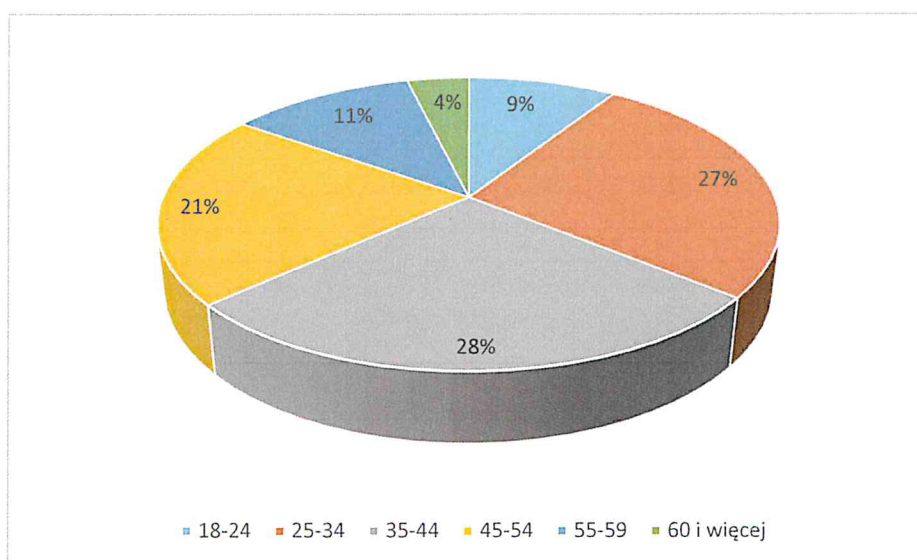
Rysunek 2. Struktura ludności miasta Lubień Kujawski wg ekonomicznych grup wieku w latach 2012-2016

Źródło: jak rys. 5.

W mieście na koniec 2016 r. mieszkało 289 osób w wieku poprodukcyjnym, co stanowi ponad 19% wszystkich mieszkańców tej grupy wiekowej w gminie. Wśród osób w wieku poprodukcyjnym dominowały kobiety stanowiąc aż 72,3%. Tak wysoka liczba osób w wieku poprodukcyjnym powoduje, iż miasto spośród wszystkich miejscowości gminy znajdowało się na 19 pozycji pod względem udziału tej grupy wiekowej w ogólnej liczbie ludności (21,57%, przy średniej dla całej gminy wynoszącej 20,16%).

W mieście na koniec 2016 r. zarejestrowano 211 osób bezrobotnych, co stanowiło 20,9% wszystkich bezrobotnych w gminie, a udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 24,94%, przy średniej dla gminy wynoszącej 21,86%. Sytuacja jest o tyle niekorzystna, iż blisko ¼ z bezrobotnych to osoby pozostające bez pracy powyżej dwóch lat. Tak wysoka liczba osób bezrobotnych powoduje, iż miasto spośród wszystkich jednostek w gminie znalazło się na 19 pozycji pod względem udziału liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym. Niekorzystna jest również struktura bezrobotnych w mieście wg wieku. Najwięcej bezrobotnych to ludzie młodzi, między 35 a 44 oraz między 25 a 34 rokiem życia (zob. rys. 7).

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023



Rysunek 3. Struktura bezrobotnych wg wieku w mieście Lubień Kujawski, stan na 31.12.2016 r.

Źródło: jak rys. 5.

Mieszkańcy miasta, mimo występowania problemu bezrobocia odznaczają się stosunkowo dobrą na tle gminy sytuacją materialną. Jedynie 144 osoby w roku 2016 skorzystały ze środowiskowej pomocy społecznej, co stanowi 15% wszystkich korzystających z tej pomocy w gminie i 10,7% mieszkańców miasta. Średnio w gminie udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2016 r. wyniósł 12,98%, a miasto Lubień Kujawski uplasowało się pod tym względem na 34 pozycji (wśród wszystkich jednostek w gminie). Pomoc ta była dedykowana 65 gospodarstwom domowym, które stanowiły 16,3% wszystkich gospodarstw w gminie objętych pomocą środowiskową.

Mieszkańcy miasta odznaczają się średnią aktywnością społeczną, na co wskazuje przeprowadzona analiza udziału społeczności lokalnej w głosowaniu w wyborach prezydenckich w dniu 24 maja 2015 r. Analiza frekwencji w tym głosowaniu wykazała iż frekwencja w Obwodowej Komisji Wyborczej NR 1 w Centrum Kultury w Lubieniu Kujawskim wynosiła 54,21% uprawnionych i była drugą co do wysokości frekwencją w gminie (po Obwodowej Komisji Wyborczej nr 10 w DPS w Rzeżewie).

Jak już wspomniano w diagnozie ogólnej gminy, miasto Lubień Kujawski zapewnia mieszkańcom (również pozostałej części gminy) dostęp do usług podstawowego rzędu, to tutaj ulokowane są zarówno instytucje użyteczności publicznej (np. Urząd Miejski przy ulicy Wojska Polskiego 29, Ośrodek Pomocy Społecznej), placówki edukacyjne (np. Zespół Placówek Oświatowych przy ulicy Szkolnej), sportowe (klub Lubienianka i inne stowarzyszenia), kulturalne (Centrum Kultury

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

przy ulicy Wojska Polskiego 22, Biblioteka Publiczna przy ulicy Wojska Polskiego 18³⁷), opiekuńcze (placówki opiekuńczo - wychowawcze „Ostoja” oraz „Przystań”, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz jednostka powiatowa - Dom Dziecka - ostatnio przeniesiony do nowych, spełniających wymogi budynków przy ulicy Żwirki Wigury). W mieście funkcjonuje ośrodek zdrowia i 2 apteki; a także inne placówki handlowe oraz usługowe. Jak wspomniano w diagnozie ogólnej, w mieście (ani w innej miejscowości w gminie) nie funkcjonuje żłobek. Wobec narastającego problemu starzenia się społeczeństwa, w Lubieniu Kujawskim brak również instytucji dedykowanej zapewnieniu opieki seniorom, zajęcia dla ludności starszej są oferowane przez Centrum Kultury, jednak mają one charakter krótkotrwały i nie obejmują opieki dziennej.

W mieście ma swe siedziby większość organizacji pozarządowych, a także parafia rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa.

Mieszkańcy miasta chętnie uczestniczą w relatywnie licznych (w porównaniu z resztą gminy) zajęciach organizowanych w Centrum/Ośrodku Kultury - obejmują one zajęcia sportowe, taneczne, muzyczne, plastyczne, naukę języków obcych, zajęcia dla seniorów itp.³⁸ Jednak pojemność lokalowa ww. ośrodka nie pozwala na sprostanie oczekiwaniom społecznym, brakuje dodatkowych sal, gdzie można by organizować zajęcia poszerzające dotychczasową ofertę tematyczną oraz objąć nią większą liczbę mieszkańców.

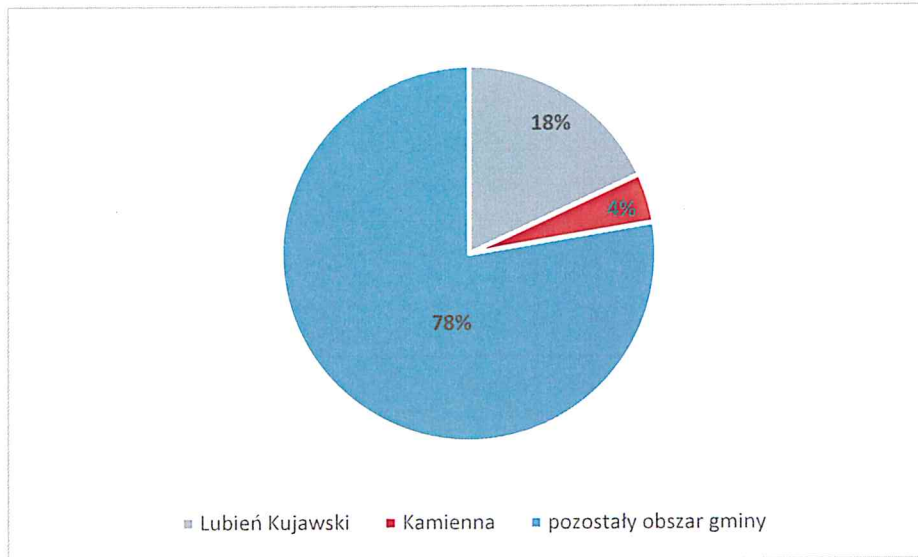
Miasto Lubień Kujawski nie odznacza się szczególnie wysoką skalą przestępczości w gminie, biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców i gęstość zaludnienia w mieście. Średnio rocznie ok. 30% wszystkich przestępstw popełnianych w gminie ma miejsce w mieście. Na ul. Szkolnej znajduje się Posterunek Policji, a cały rejon miasta i gminy pod względem obsługi policji należy do Komisariatu Policji w Kowalu.

Wieś Kamienna stanowiąca część sołectwa Gliznowo położona jest w południowo-zachodniej części gminy Lubień Kujawski i zajmuje ponad 2,8 km². Miejscowość w końcu 2016 r. zamieszkiwały 314 osoby, co stanowiło 4,24% ogólnej liczby mieszkańców gminy (zob. rys. 8).

³⁷ Biblioteka Publiczna w Lubieniu Kujawskim od 1 marca 2008 r. funkcjonuje jako instytucja kultury finansowana z dotacji samorządowej. Powstała jako Miejska Biblioteka Publiczna w Lubieniu Kujawskim w grudniu 1948 r. i była zlokalizowana wówczas w budynku Szkoły Podstawowej, gdzie zajmowała jedno pomieszczenie klasowe. Od 1986 r. funkcjonuje w nowym lokalu w budynku usytuowanym w centrum miasta, przy ulicy Wojska Polskiego 18. Misją Biblioteki jest promowanie placówki jako nowoczesnego ośrodka informacji, edukacji oraz aktywności kulturalnej i lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem integracji społecznej. Do jej głównych zadań należą: upowszechnianie wiedzy i kultury wśród wszystkich mieszkańców gminy, gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zakupionych nowości książkowych oraz popularyzacja książki i czytelnictwa w środowisku lokalnym. Więcej informacji: [<http://www.bibliotekalubien.pl/>].

³⁸ [<http://centrumkultury.info.pl/index.php/oferta-centrum>].

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

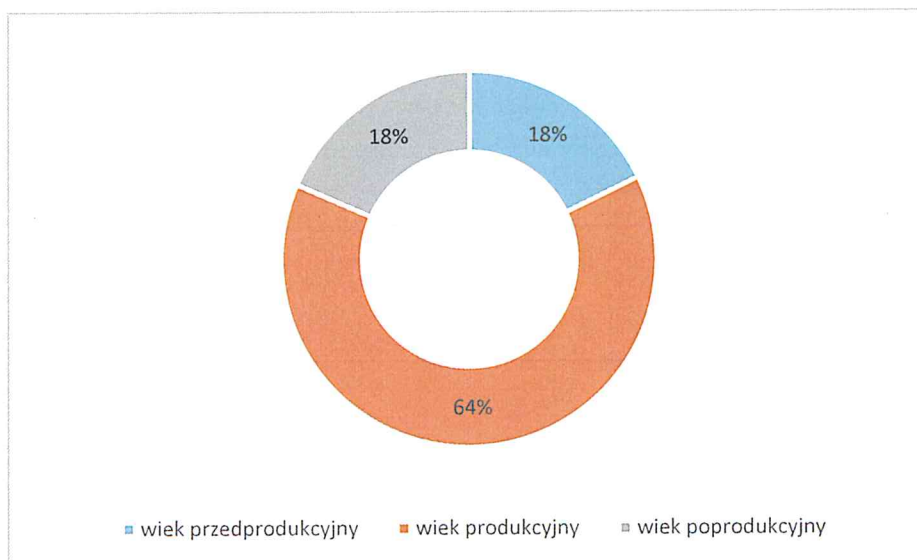


Rysunek 4. Udział ludności miejscowości Kamienna w ogólnej liczbie ludności gminy Lubień Kujawski, stan na 31.12.2016 r.

Źródło: jak rys. 5.

Miejscowość Kamienna podlega ogólnym tendencjom demograficznym charakterystycznym dla całego kraju, a więc następuje wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym kosztem liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Struktura wieku mieszkańców wsi wg ekonomicznych grup wieku przedstawia się, w porównaniu z sytuacją w całej gminie, relatywnie nie najgorzej, gdyż w 2016 r. udział osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców wsi był zrównoważony (zob. rys. 9), należy jednak spodziewać się, iż w najbliższej przyszłości sytuacja ta ulegnie zmianie, na niekorzyść grupy osób w wieku przedprodukcyjnym. Wśród osób w wieku poprodukcyjnym blisko 71% stanowiły kobiety.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

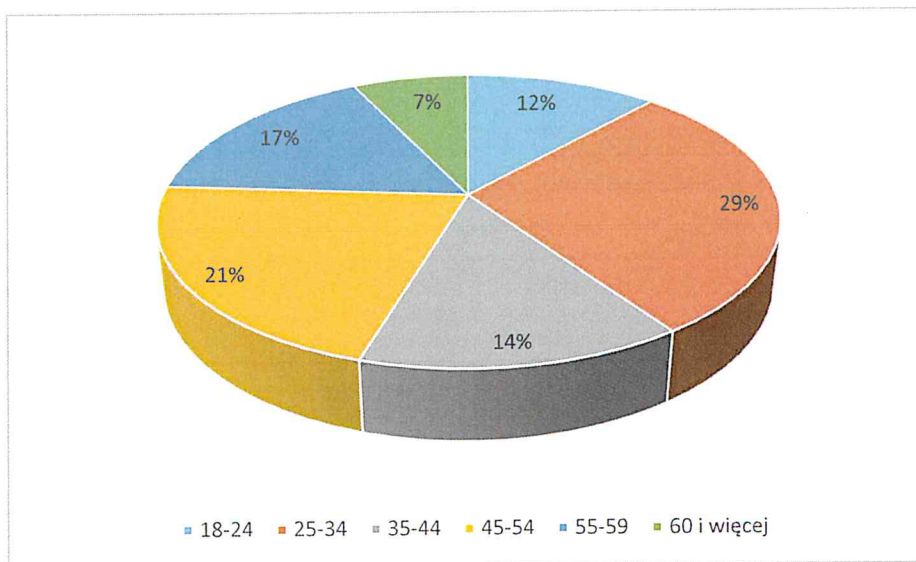


Rysunek 5. Struktura mieszkańców miejscowości Kamienna wg ekonomicznych grup wieku, stan na 31.12.2016 r.

Źródło: jak rys. 5.

W końcu 2016 r. w miejscowości Kamienna mieszkało 66 bezrobotnych, co stanowi 6,5% wszystkich bezrobotnych w gminie, a udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 33%, przy średniej dla gminy wynoszącej 21,86%. Sytuacja jest o tyle niekorzystna, iż ponad ¼ z bezrobotnych to osoby pozostające bez pracy powyżej dwóch lat. Tak wysoka liczba osób bezrobotnych powoduje, iż miejscowość spośród wszystkich jednostek w gminie znalazła się na 10 pozycji pod względem udziału liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym.

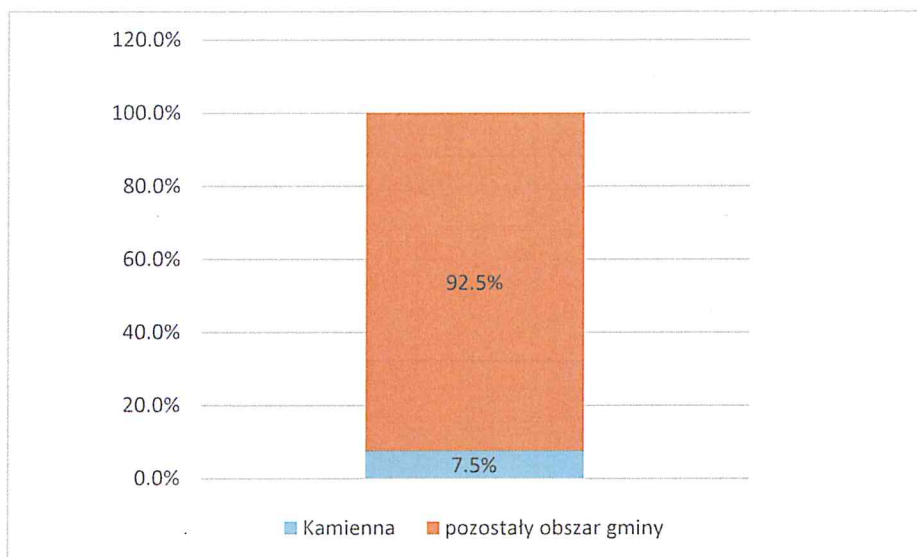
Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023



Rysunek 6. Struktura wg wieku bezrobotnych mieszkańców wsi Kamienna, stan na 31.12.2016 r.

Źródło: jak rys. 5.

Konsekwencją występowania problemu bezrobocia jest niekorzystna na tle gminy sytuacja materialna mieszkańców miejscowości. W roku 2016 aż 72 osoby skorzystały ze środowiskowej pomocy społecznej, co stanowi 7,5% wszystkich korzystających z tej pomocy w gminie (zob. rys. 11) i blisko 23% mieszkańców miejscowości. Średnio w gminie udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2016 r. wyniósł 12,98%, a miejscowość Kamienna uplasowała się pod tym względem na 9 pozycji wszystkich jednostek w gminie. Pomoc ta była dedykowana 33 gospodarstwom domowym, które stanowiły 8,3% wszystkich gospodarstw w gminie objętych pomocą środowiskową.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Rysunek 7. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej miejscowości Kamienna w ogólnej liczbie osób korzystającej z tej pomocy w gminie Lubień Kujawski, stan na 31.12.2016 r.

Źródło: jak rys. 5.

Mieszkańcy miejscowości Kamienna mają znacznie mniej możliwości uczestnictwa na miejscu w zajęciach kulturalnych, sportowych, czy rekreacyjnych. Świetlica wiejska w Kamiennej jest niedostosowana pod względem stanu i wyposażenia do oczekiwań społecznych. Mimo to, mieszkańcy chcą podejmować inicjatywy społeczne, przy świetlicy działa Koło Towarzystwo „Babiniec”.

Miejscowość Kamienna nie odznacza się szczególnie wysoką skalą przestępczości w gminie, a pod względem obsługi policji należy podobnie jak cała gmina Lubień Kujawski do Komisariatu Policji w Kowalu. Najbliższy Posterunek Policji znajduje się w Lubieniu Kujawskim.

Sfera gospodarcza

W mieście Lubień Kujawski nie identyfikuje się specyficznych problemów w zakresie sfery gospodarczej. Mieszkańcy miasta odznaczają się stosunkowo wysoką aktywnością gospodarczą, niemal 1/3 osób prowadzących działalność gospodarczą w gminie prowadzi ją właśnie w mieście. W mieście zarejestrowanych jest 138 podmiotów gospodarki narodowej, co stanowi ponad 35% wszystkich podmiotów w gminie. Blisko zachodnich granic miasta, w miejscowości Kaliska zlokalizowany jest teren inwestycyjny o powierzchni ok. 96 ha, co dodatkowo podwyższa walory gospodarcze miasta i daje szanse rozwoju.

Podobnie, w miejscowości Kamienna nie identyfikuje się specyficznych problemów w zakresie sfery gospodarczej. Wieś ma typowo rolniczy charakter, wobec czego głównym źródłem utrzymania

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

jej mieszkańców pozostaje rolnictwo. Wieś jest dobrze skomunikowana z miastem Lubień Kujawski oraz miejscowością Kaliska, które stanowią lokalny rynek pracy.

Sfera środowiskowa

Na całym obszarze rewitalizacji (podobnie jak w przypadku całej gminy) nie zdiagnozowano znaczących problemów mieszczących się w sferze środowiskowej. Stan środowiska jest dobry, choć pogorszeniu ulega w okresie zimowym, co jest związane z emisją niską – wykorzystywaniem do opalania niewłaściwych materiałów, a także z ruchem samochodowym. W tym ostatnim zakresie sytuacja powoli się poprawia, co jest wynikiem przeniesienia ruchu samochodowego tranzytowego z drogi krajowej nr 91 na autostradę A1. Niemniej główne zagrożenia stanu środowiska stanowi zanieczyszczenie wód powierzchniowych, w tym wód Jeziora Lubieńskiego spowodowane niedostatecznym rozwojem sieci kanalizacyjnej.

Na przedmiotowym obszarze nie występują obszary/obiekty objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody.

Sfera funkcjonalno-przestrzenna

Obszar rewitalizacji (w szczególności miasto Lubień Kujawski) charakteryzuje się dobrą dostępnością zewnętrzną i spójnością wewnętrzną. Podstawą układu drogowego w gminie jest przebiegająca przez miasto droga krajowa nr 91. Fragmenty większości dróg przebiegających przez miasto (w miejscowości Kamienna sytuacja pod tym względem jest relatywnie gorsza) posiadają częściowo, bądź w pełni urządzone chodniki, jednak wskutek ciągłej eksploatacji wymagają one systematycznych napraw i remontów.

Ze względu na bariery przestrzenne w postaci rynny jeziora od wschodu oraz mokradeł i podmokłości oraz doliny rzeki Lubieńki od północy, miasto odznacza się utrudnionymi uwarunkowaniami rozwoju przestrzennego. Jego rozwój przestrzenny odbywa się zatem w kierunku zachodnim, południowym i częściowo północno-zachodnim. Na strukturę zabudowy miasta w dużej części składa się zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna o różnym standardzie, w mniejszym stopniu zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna. Stosunkowo nowa zabudowa występuje przy ulicy Żwirki i Wigury, a zabudowa usługowa jest skoncentrowana wokół Placu Wolności, stanowiącym centralny punkt miasta. W mieście znajdują się urządzone przestrzenie publiczne służące szerokiej integracji społecznej jego mieszkańców, jak np. plaża i bulwar nad jeziorem Lubieńskim.

Mimo lokalizacji (szczególnie w mieście) szeregu, opisanych już powyżej obiektów i instytucji kulturalnych, edukacyjnych i sportowych, podkreślić należy wciąż istniejące potrzeby dotyczące infrastruktury społecznej (np. Centrum Kultury nie wystarcza już jako miejsce organizacji zajęć dla

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

aktywnych społecznie mieszkańców miasta i gminy). Tymczasem, jak już stwierdzono powyżej, w obu miejscowościach zidentyfikowano przestrzeń zdegradowaną, która mogłaby zostać przekształcona na cele aktywizacji społecznej. Obecność przestrzeni zdegradowanej wiąże się z jednej strony z zachowaniem się na terenie gminy szeregu obiektów zabytkowych wymagających interwencji, a z drugiej - z przekształceniami dot. funkcji poszczególnych obiektów. Przykładowo, w Lubieniu Kujawskim do nowej siedziby przeniesiono w 2016 r. Dom Dziecka, a obecnie niewykorzystywany budynek po nim mógłby podłużyć uruchomieniu w nim, tak potrzebnych dla aktywizacji społecznej i walce z wykluczeniem, Domu Seniora oraz żłobka. W miejscowości Kamienna przestrzeń zdegradowaną stanowi również zabytkowy obiekt zespołu dworsko-parkowego, który jest również obiektem popegeerowskim, a po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych mógłby stanowić siedzibę świetlicy środowiskowej i oddziału Centrum Kultury w Lubieniu Kujawskim.

Ze względu na zabytkowy charakter obiektów przestrzeni zdegradowanej, w niniejszym miejscu szerzej przedstawiony zostanie krajobraz kulturowy obszaru rewitalizacji. Obie miejscowości analizowanego obszaru mają bogate tradycje. Historycznie należą one do Kujaw. W czasie wojen polsko-krzyżackich obszar ten był krótko (1327-1332) zajęty przez Krzyżaków, a po powrocie ziem do Korony, kiedy to Kujawy podzielono wówczas na dwa województwa inowrocławskie i brzesko-kujawskie, Lubień Kujawski znalazł się w granicach tego drugiego (powiat kowalski). Pierwsza wzmianka o Lubieniu pochodzi z 1399 r., a kolejna z 1489 r., już jako o oppidum czyli osiedlu obronnym. Wówczas prawdopodobnie nastąpiła także lokacja jako miasta.³⁹ Parafia w Lubieniu Kujawskim powstała w XV w. Przeważającym typem własności ziemskiej była własność szlachecka (m. in. Lubień Kujawski w średniowieczu własność Doliwitów, później Lubieńskich). Zawirowania historyczne w późniejszych wiekach powodowały, że obszar kilkakrotnie zmieniał przynależność (w czasie rozbiorów Polski należał do Państwa Polskiego, zaboru pruskiego, a później rosyjskiego; po I wojnie światowej wchodził w skład województw: warszawskiego, poznańskiego (od 1937 r.), pomorskiego (od 1938 r.), bydgoskiego (od 1945 r.), wrocławskiego (od 1975 r.), by od 1 stycznia 1999 r. znaleźć się w granicach województwa kujawsko-pomorskiego (powiat wrocławski).

W Lubieniu Kujawskim zachował się historyczny układ przestrzenny miasta, tj. charakterystyczny dla wsi targowej z wydłużonym trójkątnym rynkiem, dostosowany do specyficznych lokalnych warunków przyrodniczo-topograficznych. Utrzymana została skala wysokościowa zabudowy miasta. W mieście zlokalizowanych jest kilka nieruchomości zabytkowych (w tym np. kościół neoromański z XIX w. – wpis do rejestru zabytków nr 1994.05.11-A/477), w tym obiektów techniki (najlepiej zachowane zabytki to gorzelnia i dawny młyn, w stanie

³⁹ Katalog polskich pałaców, zamków i dworów [http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1128/Lubien_Kujawski/].

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

szczątkowym znajduje się dawna kaszarnia). W Lubieniu Kujawskim zachowała się zdecydowana większość budynków mieszkalnych o wartościach historycznych w gminie (XVIII/XIX w., XIX w., I poł. XX w.), w tym kilka bardzo cennych.⁴⁰

Istotny ze względu na nie tylko wartość historyczną, ale i chęć objęcia go przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi – zespół dworsko-parkowy w Lubieniu Kujawskim pochodzi z XVIII-XIX w. i został wpisany do rejestru pod nr 1985.09.17-A/1218. W Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015 – 2018 został on zaliczony do zabytków o najwyższym znaczeniu dla gminy. Jest to obiekt w stylu klasycystycznym (zob. foto 1). Założenie dworskie powstało w pld. części miasteczka, na jego obrzeżu, już w XVIII w. Na przełomie XVIII i XIX w. powstał tu obecny dwór, rozbudowany w 2 poł. XIX w. o skrzydło południowe i w latach 1924-1925 o skrzydło północne.⁴¹ Najstarsza modrzewiowa część dworu leżała w pobliskiej wsi Gagowy i została odkupiona przez właściciela folwarku Henryka Rauchudta, a nowy właściciel Seweryn Jung nakazał jej rozebranie, przeniesienie i pozostawienie na nowym podpiwniczeniu w obecnym miejscu. W latach 1924-1925 obiekt został rozbudowany⁴² przez nowych właścicieli – rodzinę Wernerów (formalnie pozostał ich własnością do 1945 r., chociaż w czasie wojny zajęli go Niemcy). Od 1945 r. został przejęty przez Skarb Państwa. Na początku znajdował się dom dziecka prowadzony przez siostry zakonne⁴³, który upaństwowiono w 1951 r. Po restytucji samorządu terytorialnego stał się jednostką budżetową prowadzoną przez Starostwo Powiatowe we Włocławku. W związku ze zmianą przepisów konieczne stało się przeniesienie wychowanków do nowych pawilonów, co w konsekwencji spowodowało wygaszenie działalności placówki w dotychczasowym miejscu. W ramach działań rewitalizacyjnych budynek planuje się zaadaptować na potrzeby żłobka i domu dziennej opieki nad seniorami.

⁴⁰ Por. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015 – 2018, s. 9-10. W tab. 1 Programu ujęto szczegółowy wykaz zabytków znajdujących się na terenie miasta Lubień Kujawski.

⁴¹ Katalog polskich pałaców, zamków i dworów [http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1128/Lubien_Kujawski/]

⁴² Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Lubień Kujawski na lata 2015 – 2018, s. 22: dobudowany został piętrowy murywany ryzalit wraz z murywanym łącznikiem. Od południowego zachodu zamurowano wejście i niektóre okna, całość otynkowano. Z kolei od południowego wschodu dobudowano półokrągły taras, zaś od północnego wschodu dobudowano ganek z kolumnowym portykiem oraz niewielkie pomieszczenie przed sienią.

⁴³ Dom Dziecka w Lubieniu Kujawskim powstał jako część zespołu dydaktyczno-wychowawczego w Łomnej nad Stryżem z inicjatywy księdza Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, późniejszego arcybiskupa i metropolity warszawskiego. W wyniku wybuchu II wojny światowej mieszkańcy Domu Dziecka „Łomna” zostali wysiedleni i dzięki przychylności burmistrza miasta i ks. Proboszcza znaleźli schronienie w Lubieniu Kujawskim. Za zezwoleniem władz państwowych mieszkańcy sierocińca osiedlili się jeszcze przed 1945 r. w „resztówce” w Lubieniu Kujawskim.

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Lubień Kujawski na lata 2017-2023

Foto 1. Widok zewnętrzny budynku b. Domu Dziecka w Lubieniu Kujawskim



Fot. J. Tomczak

Miejscowość Kamienna ma typowo rolniczy charakter, zdecydowana większość gruntów użytkowanych jest rolniczo. Zabudowę stanowi głównie zabudowa zagrodowa z niewielkim udziałem zabudowy jednorodzinnej. Centrum miejscowości odznacza się bardziej skoncentrowaną zabudową zlokalizowaną przy zabudowaniach dawnego dworu i folwarku. We wsi nie funkcjonują obiekty użyteczności publicznej, mieszkańcy miejscowości Kamienna muszą korzystać z podstawowych usług publicznych w mieście Lubień Kujawski, a z usług wyższego rzędu we Włocławku. Wewnętrzne przemieszczanie się mieszkańców wsi utrudnia brak ścieżek rowerowych i chodników.

We wsi Kamienna zachowały się obiekty zabytkowe, w tym zespół dworsko-parkowy z 1 poł. XIX w. wpisany do rejestru zabytków pod nr 1987.11.27 –A/1250/1-4.⁴⁴ Obiekty stanowią dowód długiej i burzliwej historii wsi. Możliwe jest odtworzenie spisu właścicieli wsi⁴⁵ - w XV w. byli to Krośniewscy, w XVI w. Lubieńscy, a od 4 ćw. XVIII w. Kretkowscy, dla których w 1 poł. XIX w. wybudowano obecny dwór (zob. foto 2), a w 2 poł. XIX w. został on przebudowany (1851 r.). Po skonfiskowaniu majątku rodzinie Kretkowskich za udział w Powstaniu Styczniowym, został on

⁴⁴ Wykaz obiektów objętych wpisem pod tym numerem znajduje się chociażby w tab. 2 (poz. 19) ww. Programu.

⁴⁵ Por. Katalog polskich zamków, pałaców i dworów [<http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1054/Kamienna/>]. Znajduje się w nim również szczegółowy opis zespołu dworsko-parkowego,